

ÇIKARKEN...

Elinizdeki yayın birlik sorununun çözümüne katkıda bulunmayı hedefleyen bir yeni çalışma. Sosyalistlerin gündemini son yıllarda oldukça meşgul eden bu soruna, şimdiye dek ortaya sürülen çözüm yollarının çare olmadığını, ama öte yandan sorunun çözülmesi gereğinin yakıcı bir ihtiyaç olduğunu düşünenler böylesi bir çalışma için "yine mi!" demeyeceklerdir.

Biz ise, elbette girişimimizin öncekilerden ya da ötekilerden farklı olduğunu düşündüğümüz için böylesi bir çabanın içindeyiz. Farklılığımızın genel yaklaşımlardan daha ileri bir düzeyde, elle tutulur biçimde ortaya konabileceğine inanıyoruz. Birincisi, programatik zemnimizin ideolojik çerçevesinde bir netliğe sahibiz: Reformizm ve popülizmle sınırlarını çizmiş bir toplumsal devrim ve işçi sınıfı devrimciliği fikrinin altını çiziyoruz. İkinci netlik hedeflediğimiz siyasi mücadele aracında: Ülkenin ve dünyanın içinde bulunduğu dönemseller koşulları da gözetenek açık bir devrimci sosyalist işçi partisinin inşasını kararlılıkla savunuyoruz.

Bu iki noktaya eklemek istediğimiz bir üçüncüsü ise birlik sorununa getirdiğimiz tanım. Türkiye sosyalist hareketinin nihai anlamda birlik sorununun çözümüne bugün savunmakta olduğumuz açık partiyle kavuşabileceğini düşünmüyoruz. Bu anlamda açık partinin boyutunu aşan bir diğer hedefimiz, işçi sınıfının öncü partisini yaratmaktır.

Ancak bu iki oluşumu birbirlerinin önkoşulu ya da dolaysız sonucu olarak görmeyi yanlış buluyoruz. İki sürecin birbirlerinin alternatifi değil, desteği olarak görülmesi gerektiğini düşünmüyoruz. Hemen ekleyelim, bu bülten ile ilişkilendirmek istediğimiz süreç bizim için bütünüyle açık partinin inşasıdır. Tam metnini aşağıda bulacağınız üç imzalı "çağrı"ımızda daha ayrıntılarıyla dile getirilen bu yaklaşımımızın parti sürecinin diğer bileşenleri tarafından diğer bileşenleri tarafından da paylaşılmaması gerektiğini düşünmüyoruz. Parti, tanımını programında ve tüzüğünde bulacaktır. Sosyalist hareketin genel birlik süreçleri çerçevesinde bu partiye üyelerince farklı anlamlar ve misyonlar yüklenmesinde ne sakınca ne de bir sorun vardır. Dolayısıyla yukarıda özetle, "çağrı"da ayrıntısıyla açıkladığımız görüşler açık parti ile öncü parti konularında bizim özel pozisyonlarımızın ifade edilmesi amacını güdüyor.

Diğer birlik girişimlerinde nicelik sorununun çok sık gündeme getirilmiş olduğu hatırlanacaktır. Bizlerde, daha önceleri "solun anlamlı birliği", "nicel yeterlilik", "ana akımların birlikteliği" biçimlerinde adlandırılan bu sorunun farkındayız. Ancak bu kısıtın girişimimizin elini kolunu bağlamasına göz yummayacağımızın bilinmesini isteriz. Nicelik eksikliğinin nitel gücünden kuşku duymadığımız bir irade ve kararlılık ile, fazlasıyla telafi edilebileceğine inanıyoruz. Bu iradenin hayata geçirilebildiği noktada nicelik sorununun çözümü de yakalanmış olacaktır.

Bu çalışmayı başlatan çevreler olarak Türkiye sosyalist hareketinde örgütlü grupların varlığını olumlu bir veri sayıyoruz. Bu sürecin sözkonusu olumluluktan kendisine katabileceği bir birikim olduğunu inanıyoruz. Ancak hedeflediğimiz partiyi bir gruplar koalisyonu olarak tasarladığımızın da altını çizmek isteriz. Sürece katılan hiçbir grubun kendinde sahip olmadığı bir ortaklaşa dinamizm üretilmedikçe, mesafe alınması mümkün olmayacaktır. Bu dinamizm, kendi grup bilinçlerine ya da bağımsız sosyalist bireyler olma sorumluluğuna ve devrimci bir sosyalist işçi partisi gerekliliği bilincine sahip kadroların, tüm bunlara ek olarak bir de birlik bilinci geliştirmeleriyle kazanılacaktır. Bu bilinç ancak ortak faaliyet, politika üretimi ve ideolojik-programatik tartışma süreçlerinde elde edilebilir. Bu süreç içerisinde hem grupların varlıklarına yönelik yapay zorlamaların önü alınmalı, hem de program ve tüzük ortaklığı temelinde tek bir siyasi hat üretilmelidir.

Bülten planladığımız yayın çalışmalarından yalnızca ilki. Şu anda dışa dönük bir politika üretimi ve pratiğinin değil, içe yönelik bir ideolojik netleşmenin öncelik taşıdığını düşünmüyoruz. Netleşmeden kastettiğimiz ise bir siyasi parti programının altyapısı. Bu ilk kısa vadeli hedefimize yaklaşmış ölçüde yaşadığımız süreci giderek daha politikleştirmek, buna paralel olarak da bir siyasi yayını gündeme almak mümkün olabilecektir. Ancak altını çizdiğimiz gibi, bültenin ön planda olduğu yayın dönemini geçici ve kısa süreli olarak düşünmüyoruz. yine bültenin, girişimimizin farklı bölgelerdeki çalışmaları arasında ortak gündem oluşturmak yoluyla bir koordinasyon sağlanmasına da yarayacağını düşünmüyoruz.

Bu sayımızda yer verdiğimiz, Aralık 1990 tarihli çağrı metnindeki imzacıların temsil ettiği "çevreler" olarak çalışmanın koordinasyonunu fülten üstlenmek sorumluluğunun bizlere düştüğünü düşünmüyoruz. Bültenin üç kişilik yayını kurulu da aynı biçimle örtüşüyor. Bu sorumluluğu üzerimizde hissetme nedenimiz, devrimci sosyalist açık bir işçi partisi doğrultusunda net bir iradeyi birlikte ifade etmiş olmamızdan ibarettir. Bu fültenin aşılması ise, aynı iradenin bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Başlangıç iradesinin yeni bir siyasi dinamizme evrilmesi ve dolayısıyla kendi meşru organlaşmalarını yaratmasıyla birlikte, sözkonusu üç çevrenin sürecin diğer katılımcılarına göre herhangi bir ayrıcalıklı elbette kalmayacaktır.

İlk sayımızda öncelikle yayını kurulumuzun ortaklaşa oluşturduğu yazılara yer verdik. Hemen belirtelim, bunu sürekli ve tek yayıncılık olarak düşünmüyoruz. Sonraki sayılarımızda yayını kurulu içinden ve dışından bireysel imzalara da yer vereceğiz.

Türkiye'ye ilişkin güncel bir durum saptamasını içeren ilk yazıda Körfez Savaşı ve işçi hareketleri ülkemizin içinde bulunduğu siyasi kriz bağlamında ele alınıyor. İkinci olarak Türkiye'nin sınıfsal yapısını genel hatlarıyla sunan bir ortak çalışmamız yer alıyor. bunu sosyalist hareketin reformist ve devrimci demokrat hareketlerle ilişkisini konu alan iki ayrı yazı izliyor.

Son olarak da yukarıda sözettiğimiz üç imzalı metni yayınlıyoruz.

Bundan sonraki sayılarımızda sırasıyla şu genel konu başlıklarını ele almayı tasarlıyoruz:

* Dünya kapitalizminin dinamikleri, sosyalist sistemdeki çözülmenin nedenleri, reel sosyalizmin geleceği ve bölgesel süreçler bağlamında uluslararası siyasal dinamikler;

* İşçi sınıfının maddi yapısı, sendikal ve siyasal mücadele birikimi bağlamında Türkiye işçi sınıfının dinamikleri;

* tarım sorunu, ulusal sorun, gençlik hareketi, barış, çevre hareketleri, kadın sorunu, İslami hareket, aydın kesimler, sosyal-demokrasi ile ilişkiler vb. bağlamında işçi sınıfı dışı toplumsal ve siyasal dinamikler, ittifaklar politikası.

Yaşadığımız sürecin doğası gereği, okurlarımızdan herhangi bir yayını organının ihtiyaç duyacağından çok daha yoğun bir katılım talep ediyoruz. Eleştiri, inceleme, haber yazılarının yanısıra gündem önerilerinizi de bekliyoruz. Ancak bu canlılığı sağladığımız takdirde, bültenin partileşme yolunun döşenmesine katkısı olabilecektir.

İki hafta sonra yeniden buluşmak dileğiyle...

Redaksiyon Kurulu

Aydın GİRİTLİ Gelenek
Zafer KAYA TSİP
Mehmet OĞUR 10 Eylül

GÜNDEM: SİYASAL KRİZ

Körfez krizi ve savaşı uluslararası siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde mevzi bir olay, sınırları kısıtlı bir sorun olmaktan en başından itibaren çıkmıştı. Ocak ortasında savaşa dönüşen gerilim, son yıllarda sözü çok edilen "yeni dünya düzeni"nin neye benzeyeceğini oldukça çarpıcı biçimde sergilemiş oldu. "Yeni dünya düzeni" hem sosyalizmin ölüm ilânını veren dünya kapitalizminin sözcülerince, hem de yer yer restorasyona evrilen "reform"ların savunucusu sosyalistlerce telaffuz ediliyor.

Bugün Amerika Birleşik Devletleri ordusunun tüm kapitalist dünyanın, gönüllü, ya da gönülsüz desteğini, hem de Birleşmiş Milletler kararlarıyla arkasına alarak emperyalist bir saldırıya girişebilmesi, en azından şu olguyu açığa çıkartmıştır: Sosyalizmin dizginlemediği, karşısında bir güç olarak durmadığı kapitalizm tüm saldırgan ve yıkıcı özünü dışa vurur. Bugün sık sık eleştirilen reel sosyalizmin ve sosyalist sistemin 40 yıllık tarihi insanlığı emperyalizmin getireceği yıkımlardan bir ölçüde korumanın onurunu taşımaktadır. Sosyalist sistemin dünya politikasında boşalttığı alanlar süratle emperyalizm tarafından dolduruluyor. Gelişmeler, "militarizmden arındırılmış bir kapitalizm" üzerine felsefi spekülasyonlar yapan uluslararası reformizmin de pratik olarak yanıtlanması oluyor.

Emperyalizmin saldırısı, dünyamızın politik açıdan en sorunlu ve karmaşık, dolayısıyla en dengesiz, ama sahip olduğu kaynaklar, ekonomik potansiyeller ve jeopolitik konum itibarıyla de görece önemi yüksek yöresinde patlak verdi. Dünyadaki genel altüst oluştan ve militarizmin yükselişinden ilk etkilenen bölgenin burası olması doğaldır. Ortadoğu yeni dünya düzenine uygun olarak yeniden yapılandırılmak isteniyor.

Türkiye egemen sınıfları ve onların temsilcisi mevcut siyasal iktidar ise emperyalist cephenin en aktif üyelerinden biri olarak ülkeyi savaşa sokmuş bulunuyorlar. Türkiye'nin savaşın en ciddi körükleyici ve iştahlılarının arasına yerleşmesinin nedenleri var.

Birincisi, Türkiye burjuvazisi yukarıda sözü edilen dünya çapında yeniden yapılanmanın bilincindedir; ve bu altüst oluştan kendi mevzilerini güçlendirerek çıkmak istemektedir. Pazar, kaynak vb. sorunlarını çözmek için Türkiye kapitalizminin kendi dışına ihtiyacı var. Avrupa Topluluğu'nun kapılarını kolay kolay aç-

mayacağı ve dağılması beklenen Sovyetler Birliği'nin pazarlarındaki belirsizliklerin de varlıklarını koruyacakları geçtiğimiz yıl içinde ortaya çıktı. "Avrupa'nın parçası olarak bir Türkiye kapitalizmi", "Sovyet pazarlarında ABD patentli Türk burjuvazisi" projelerinin çok da kolay elde edilir olmadıkları anlaşıldı.

Geriye Türkiye'nin eski göz ağrısı Ortadoğu kalıyordu. Ama bu kez daha iddialı bir çıkış yapmak, global bir yeniden yapılanma koşullarında mümkün olabilir-di.

Cumhurbaşkanının deyimiyle Türkiye'nin "cengaverliği"ni sergilemesiyle Ortadoğu'nun İsrail'den daha avantajlı ve onunla eşdüzeyle yeni polisi olmak, AT'nun kapısını bir kez daha zorlamak, ABD'nin koruyucu kanatları altında kaynak sorunlarını çözmek, vb. toptan elde edilebilirdi. Üstelik bir taşla vurulmak istenen kuşların listesi daha da uzatılabilir. Türkiye burjuva düzeninin üzerindeki Kürt tehdidi de bunlar arasında. Güneydoğu'da uygulanan zoraki göç biliniyor. Irak'a yönelecek Türk saldırılarının PKK üslerini ve destekçisi yerleşim bölgelerini de "temizleyeceği" Amerikan basınında açık açık yazılıyor. Cudi Dağına bırakılan bombalarla neyin amaçlandığı ise bilinmiyor!

Türkiye burjuvazisi belki de tarihinin, toplumsal meşruiyetten en az nesibini almış bir dış politikayı sahneye koyuyor. Bu politikanın mimarı mevcut ANAP-Özal iktidarı, muhalefetin bir toplumsal harekete ve basınca dönüşmemiş olmasına karşın önemli bir riskin de altına girmiş bulunuyor. Siyasal iktidarın son dönemdeki sorunları düşünüldüğünde bu anlaşılır bir risktir.

ANAP-Özal iktidarının son dönem performansına baktığında, düzenin iktisadi sorunları cephesinde bir istikrarın yaratılmadığı göze çarpıyor. Kapitalizmin sermaye birikiminin yetersizliğinden başlayıp, kaynak, iç ve dış pazar, teknoloji, yatırımların düşüklüğü vb.'ye uzanan sorunları çözülmüş olmaktan uzaktır. Çeşitli dönemsel vurgular iktidar ile sermayenin değişik kesimleri arasında abartılı gerginliklere neden olabilmektedir. Burjuvazi nezdinde ANAP'ın puan kaybetmesi sürerken, geçen yılın sonlarında başlayan işçi hareketleri aynı gerilemenin toplum sathına yayılması anlamına geliyor. İşçi sınıfının siyasallaşmanın eşliğine gelen ve düzenin kabul edilebilirlik sınırlarını zorlayan eylemliliği baskılara, oyalama ve yıldırma taktiklerine, sendikal önderliklerin genel pasifliği ve yetersizliğine karşılık belli kalıpların ötesine geçti. İşçi sınıfı ge-

nel grev yapabildiğini, sokağa çıkabildiğini, kilometrelerce yürüyebildiğini, ülke gündemini belirleyebildiğini kendi eylemliliği içinde görüyor. Bu gelişimin sosyalist bir yönelişe kendi evrimiyle ulaşması elbette olanaksızdır. Ancak sınıfın radikal sosyalist bir söyleme açık hale geldiği, bunun da öncelikle sınıfın ileri unsunlarında, doğal önderlerinde kristalize olduğu söylenebilir.

Sosyalistlerin müdahalesine duyulan ihtiyaç ve bu anlamda açılan alan bir yana, işçi hareketi Türkiye kapitalizminin en büyük avantajı olan "ucuz emek" kozunu yıpratmaktadır. Gerek bu iktisadi sorunla yüzyüze gelen, gerekse sınıf bilincine sahip olan burjuvazi, iktidardan önlem bekliyor.

İşçi dalgasının yükselişi, Kürt direnişi, iktisadi darboğazlar, toplumsal meşruiyet kaybı... Tüm bunları bir çırpıda çözmek, diğer burjuva siyasi alternatifleri devre dışı bırakmak ANAP-Özal iktidarının amaçları. Bu sayede, Amerikan emperyalizminin desteğini tam olarak sağlamış bulunan iktidar kendi sınıfının gözüne yeniden girmeyi umuyor. Bu sonucu elde etsin etmesin, politikaların bu çirkin meyvelerini kendisine maletmeye hazır bekleyen bizzat burjuvazidir. Bu anlamda burjuvazi ile siyasal iktidar arasında çelişki bulunmamaktadır. Söz edilmesi ve "çelişki"den farklı bir içerikte kullanılması gereken sınıf ile temsilcisi arasında bir "meşruiyet bunalımı"dır. İktidarın politikaları dolaysız olarak Türkiye tekeli burjuvazisi ve emperyalizm için üretmekte ve uygulanmaktadır.

Oysa Ortadoğu'da "düzene" Filistin ve Kürt sorunlarının, bu halkların kendi kaderlerini tayin hakkı hiçe sayılarak kavuşulmasının olanağı yoktur. Emperyalizmin dayattığı çözümlerin tüm Ortadoğu halklarına yıkım getireceği açıktır. Bir bu kadar açık olan, bu senaryoların bölgede emekçi yığınlar tarafından sessiz sedasız kabullenilmeyeceğidir. Ortadoğu Filistin'iyle, Kürdistan'ıyla, Arap, İsrail ve İran emekçileriyle, Türkiye işçi sınıfıyla yeni bir evreye giriyor. Bu evre kapitalizmin "yeni dünya düzeni"ne her ulustan emekçilerin göstereceği direnişin damgasını taşımalıdır. Türkiye sosyalistleri olarak kendi görevlerimizi buna göre saptamalıyız.

TÜRKİYE'NİN SINIFSAĞ YAPISINA GİRİŞ

A- EGEMEN ÜRETİM BİÇİMİNİN BÜTÜNSEL ANALİZİ

Türkiye'de egemen üretim biçiminin tanımlanması, uzunca bir dönem sol içindeki tartışmalara temel ve ayrılıklarda belirleyici kıstas olmuştur. Bu sorun kamımızca bugün büyük oranda aşılmıştır.

Bir yandan ülke ekonomisinin, görece de olsa, girmiş bulunduğu yolda ilerlemeler kaydetmesi ve sistemsel özelliklerinin giderek daha net bir biçimde görülür hale geldiği, öte yandan da, sosyalist kadrolarda, genelde Marksizm, özelde de Türkiye ekonomisi konusundaki bilgilenmenin arttığı söylenebilir. Kısaca nesnel ve öznel gelişmeler sonucu, bu konuda ortak sonuçlara varmak kolaylaşmıştır.

Dolayısıyla, bugün artık şu tesbiti yapmak düne göre daha kolaydır: Türkiye, burjuva demokratik devrimini geç ve sancılı biçimde yaşamış, orta gelişkinlikte bir kapitalist ülkedir. Üretim, kapitalist yeniden üretimin yasaları uyarınca, kapitalist pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Ülke, dünya kapitalist işbölümünde de buna uygun bir yer işgal etmektedir.

Bu kapitalist ekonomik yapının, kapitalizmin genel nitelikleri yanında, ülke somutunda belirlenen üç ana özelliğinden söz edebiliriz.

Birinci olarak, kapitalizmin gelişmesi gecikmiş olarak başladığından, emperyalizm çağında kapitalist yola giren tüm ülkelerde olduğu gibi, bağımlı bir gelişme göstermiştir. Bugünkü durumda bu bağımlılık; dış ticaret hadlerinde sürekli olumsuz gelişmeler yaşamamızda, yabancı sermaye girişi/kâr transferi oranında kâr transferlerinden yana bir ağırlığın giderek artmasında, patent ve know-how haklarında somut olarak görülmektedir. Bu bağımlılık, kendini 50 milyar dolarlık dış borçlanma ve geri, pis teknoloji, emek yoğun sanayilerin ülkemize aktarılmasında kendini dışarı vurmaktadır.

İkinci olarak, kapitalist gelişme geri bir özellik taşımaktadır. Hem toplumsal ürün miktarı düşüktür, hem de özellikle kırsal kesimde, üretimin tümüyle sistemle bütünleştirilmesi yeni yeni tamamlanmaktadır. Bilindiği gibi kişi başına milli gelir 1200 dolar düzeyinde seyretmekte, sermaye birikimi istenen düzeylere ulaşmamaktadır. Üretim teknolojisi geridir, atıl ka-

pasite oranları çok yüksek, verimlilik düşüktür.

Üçüncü durak, ekonominin kapitalist biçimde yapılması, ta baştan tekelci biçimlerde olmuştur. Bunun hem iç hem de dış nedenleri vardır. Dış nedenlerin başında, emperyalizmin gittiği ülkelere kendi yapısını götürmesi, ülke içinde kuracağı ilişkiler bakımından, çok yönlü nedenlerle böyle bir yapıyı gerekli görmesi sayılabilir. İç nedenlerin başında da, ilk sermaye birikiminin zorlamayla ve selektif teşviklerle oluşturulmuş olması gelmektedir.

Bu son noktanın yolaçtığı bir diğer özellik de ülke ekonomisinde kamu kesiminin % 50'lere varan ağırlığıdır. Böylelikle devletle tekelci yapının içiçe geçmesi kolaylaşmaktadır.

'80'li yılların başında yapılan araştırmalara göre Türkiye imalat sanayiinde tekelleşme oranı genelde % 80'leri bulmaktadır. Makina imalatı tekelleşme oranının en yüksek, tekstil ise en düşük düzeyde olduğu sektörlerdir.

Egemen kapitalist sistemin sayılan özellikleri nedeniyle; ülkede kapitalist sermaye birikimi sürecinin ivdi ve büyük gereksinimleri nedeniyle sömürü oranları yüksek tutulmaya çalışılmakta, bu da çelişkileri keskinleştirmekte, kapitalist gelişme istikrara kavuşamamış olduğu için egemen sınıf içinde hareketlilik yüksek düzeyde sürmekte, sermayenin merkezileşmesi sürecinin boyutları gelir dağılımı makasını aşmakta, bunun aracı olarak da enflasyon oranları çok yüksek gerçekleşmektedir.

Bu sistemsel özellikler bazında, sınıfların karşılıklı yer alımına baktığımızda ne görüyoruz?

B- EGEMEN SINIF

Egemen üretim biçiminin doğal sonucu olarak, burjuvazi ülkenin egemen sınıfıdır.

Sistemin bütünsel çıkarları sözkonusu olduğunda bir bütün olarak hareket etme özelliği ağır bassa da, burjuvazi, kapitalizmin tarihinin her döneminde ve egemen olduğu her ülkede olduğu gibi, bugün ve ülkemizde de iç bölünmeler taşımaktadır.

Bu iç bölünmelerde kapitalizmin genel gelişme özelliklerinin yanısıra, ülke kapitalizminin özgün yanları da etkin olmaktadır.

Bu çifte etkileşim sonucunda, bugün ortaya çıkmış bulunan tablo şöyle özetlenebilir:

Burjuvazinin en üst kesimini oluşturan katman, bugün hem tüm sınıfı yönlendiren, hem de ona egemen olan, sınıf egemenliğinin temsilciliğini üstlenen katmandır. Burjuvazinin en iyi örgütlenmiş kesimini oluşturan bu katman, üretimin ana kanallarını elde tutmakta, üretim değeri bakımından sanayi üretiminin % 85'lere varan bölümünü denetlemektedir. Bu kesimin kimi ortak özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Devletle sıkı ve organik ilişkileri vardır. Bir yandan önemli devlet kadrolarını içine almak faaliyeti sürdürürken, bir yandan en has kadrolarını devletin en üst organlarına yerleştirmektedirler. Bu ilişkiler sonucu; ülkede yaratılan değerın yeniden paylaşılması aracı olan bütçe de, hem de diğer muafiyet, teşvik, destekleme araçlarında etkin olabilmektedirler.

- Ülke ekonomisi içinde tekelci konumlara sahiptirler. İster hammadde ister de üretilen mallar konusunda, yani gidiler ve çıktılar bazında fiyat dayatma olanakları vardır. Böylelikle de tüm ekonomide yaratılan artı-değerden ek bir pay alabilmektedirler.

- Emperyalizmin işbirlikçisi-ortağı konumundadırlar. Onun çıkarlarını ülke içinde savunup kârlarının gerçekleşmesini gözetirler. Bu ortaklık onlara ek bir güç sağlar.

- Ticaret sanayi ve finans alanındaki faaliyetleri tek bir bünyede birleştirmektedirler. Bu birliktelik içinde finans alanının oynadığı rol giderek öne çıkmaktadır.

Tüm bu özelliklerden hareket edilerek, bu kesimin "finans oligarşisi" olarak adlandırılması uygun olacaktır. Ancak finans oligarşisi kapsamına girdikleri tartışılmaz ölçüde açık olan kimi sermaye gruplarının, Türkiye kapitalizminin dönemsel yönelimlerden eşitsiz fayda sağladıkları, hatta zaman zaman gördükleri söylenebilir. Örneğin ihracata yönelik politikalara, dış rekabet gücü zayıf, iç pazara göre yapılanmış sektörleri denetiminde tutan bir kesimin lehine olmamıştır. Finans oligarşisinin dışındaki burjuva katmanlar, mutlak bir bütünlük göstermeseler de, ekonomi içinde tutukları yer ve üstlendikleri işler bakımından, buna bağlı olarak da, nesnel çıkarları açısından tek bir grupta toplanabilirler. Bu grubun kimi özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Devlet olanaklarından yeteri kadar yararlanamamaktadırlar. Teşvik, vb. gibi olanaklara ulaşamamak-

tadırlar.

- Tekelci yapılanma nedeniyle, üretilmesini organize ettikleri artı-değerin bir bölümünü finans oligarşisine, dolaylı olarak da emperyalizme kaptırmaktadırlar.

- Üretimleri; hammadde, pazarlama, teknoloji, makina teçhizat ve kredi bakımından, aynı tekelci yapılanma sonucu devlete ve finans oligarşisine bağımlıdır.

- Tekstil ve tarıma dayalı sanayi dışında daha çok tekellere bağlı yan sanayi olarak çalıştıklarından, finans oligarşisinin egemenliğindeki mevcut yapının sarılması, bu kesimler için de tehlike oluşturmaktadır.

- Daha çok küçük ve orta işletme sahibi olduklarından, işyerlerinde sendikal mücadele düzeyi düşük, işçi hakları azdır. Sermaye birikimi yetersizliği de gelişmeye eklendiğinde, ilkel ve vahşi bir sömürünün sürdürücüsü olarak belirirler.

- Finans oligarşisine bağımlılıkları yüzünden anti-emperyalist ya da ulusal bir özelliklerinden söz edilemez.

Anılan bu özellikleri nedeniyle burjuvazinin bu kesimi, orta burjuvazi, ya da tekel-dışı burjuvazi olarak adlandırılabilir.

C- EMEKÇİLER

1- İşçi sınıfı ve ücretliler

Resmi istatistiklere göre, sayıları 5 milyonu geçen, işsizlerle ve yurtdışındaki işçilerle birlikte 10 milyona yaklaşan işçiler, ülke emekçileri içinde hem nicelik hem nitelik ve hem de örgütlenme-mücadele deneyimleriyle en dinamik sınıfı oluşturmaktadırlar.

Üretim süreci içindeki konumları ve buna bağlı olarak bilinen nesnel özellikleri nedeniyle, doğrudan ve tek çıkarları sosyalizmin kurulmasındadır.

Günümüz koşullarında ülkemizde de işçi sınıfının sınırları genişlemektedir. Yüksek devlet görevlileri, yüksek rütbeli subaylar ve kimi üst düzey yöneticiler dışında, ücretlilerin konumları ve çıkarları giderek işçi sınıfınıninkilerle örtüşmektedir. İletişimin, hizmetler alanı ve büro çalışmalarının ekonomi içindeki yerinin genişlemesi ve bu sektörlerde istihdam edilen emekçi sayısının artması iki yanlı bir etki yaratmaktadır. Bir yandan eğitim düzeyi yüksek, bilimin bir üretim aracı niteliği taşıdığı alanlardan gelen unsurlar sınıfın yalnızca nicelik olarak değil, genel bilgi düzeyiyle gelişmesi-

ni sağlıyor. Öte yandan da sınıf, küçük-burjuva bilinç unsurlarının etkisine daha da açık hale gelmekte, homojenliği azalmaktadır.

Bu durum, işçi sınıfının sınırları, biçimlenişi ve iç bölünmüşlükleriyle ilgili, çağa uygun bir analiz çalışmasını önümüze görev olarak koymaktadır.

İşçi sınıfımız önemli bir sendikal deneyime sahip olmakla birlikte bir siyasi mücadele geleneği oluşturabilmiş değildir. Sosyalist hareketin ideolojik, siyasi, örgütsel etkinliği, sınıfın üzerindeki burjuva hegemonyasının yanında zayıf kalmaktadır. Sosyalizm ile işçi sınıfı arasındaki kopukluk, proletaryanın öncü unsurlarının, sınıfın tarihsel misyonunu kavramış ve kendilerini bir öncü partide ifade etmiş olmamalarında da kendini göstermektedir. Sınıf için sanayi protelaryası, bugün, en dinamik, öncü kesimdir. İşçi sınıfının çekirdeğini oluşturan bu kesim genellikle ikinci kuşak işçilerden oluşmakta, doğrudan maddi üretim içinde bulunduğundan sömürü mekanizmasını daha net bir biçimde görebilmekte ve tek bir ortamda kalabalık gruplar halinde çalıştıkları, genellikle aynı bölgelerde, gece-kondularda yaşadıkları için kollektif tavır almaya daha yetenekli olmaktadır. Üstelik sınıfın bütününde olduğu gibi, bu kesimde de eğitim düzeyi yükselmekte, lise ya da sanat okulu çıkışlı işçilerin oranı artmaktadır. Dolayısıyla bu kesimin halen öncü rolünü oynaması için gerekli nesnel ve öznel koşullar mevcuttur.

2- Emekçi Ara Sınıflar

Genel olarak küçük burjuvazi olarak adlandırılan bu kesimler ülkemizde nicel ve nitel açıdan önemli yere sahiptirler. Bu kesimleri daha fazla ayırtılandırmaya mutlaka ihtiyaç vardır:

a) Geleneksel küçük burjuvazi:

- Küçük üreticiler

- Esnaf ve zanaatkârlar

b) Bunlardan ayrı olarak, özellikle gelişen teknoloji ve bilginin taşıyıcılığını da üstlenen (mühendis, doktor, avukat, vb.) serbest meslek sahipleri.

c) Özel ve kamu sektörü orta düzey yöneticileri.

d) Kent yoksulları. Bu kesimin ayırdedici özellikleri:

- Tarımsal kesimden kente göçetmiş olmaları;

- Sanayi tarafından massedilememiş olmaları;

- İşsiz kalmaları ya da marjinal hizmet alanlarında istihdam olanağı bulmaları;

- Proletarya ile yaşam koşullarının son derece benzeşmesi, dolayısıyla proleter sınıf karakterine oldukça yaklaşımları.

Bu kesimlerin taşıdıkları tüm farklılıklara ve farklılaşma eğilimlerine karşın kimi ortak özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Uzun vadeli çıkarları nesnel olarak sosyalizmdir.

- Buna karşın, bilinç ve örgütlenme düzeyi bakımından toplumun en geri kesimlerdir. Özellikle son yıllarda küçük burjuvazinin esnaf ve zanaatkarlar gibi geleneksel kesimleri arasında dinsel gericilik geniş yayılma alanı bulabilmiştir.

- Ekonomik faaliyet alanları nedeniyle, doğrudan tüketiciyle daha çok karşı karşıya olduklarından, her türlü toplu eylemleri günlük yaşam üzerinde doğrudan hissedilir etkiler yapmaktadır.

- Sayılan nedenlerle, ittifaklar politikasında önemli yer tutmaktadırlar.

D- TARIM

Tarım, kapitalizmin en geç girdiği ve ağır geliştiği alandır. Tarımda kapitalizm, eski üretim biçimlerini devrimci bir tarzda devirecek değil, tedrici adımlarla pre-kapitalist ilişkileri kendine bağlı kılarak ilerlemiştir. Bugün Türkiye tarımı girdi, pazar, teknoloji, sermaye, kredi ilişkileriyle kapitalizmle bütünleşmiş durumdadır. Ancak kapitalist tarımsal yapılaşmanın tam anlamıyla oturduğu da iddia edilemez. Genel anlamda bu alanda da kapitalizmin sınıfları, kapitalist çiftlik sahipleri ve tarım proletaryası boygöstermiştir. Ancak sınıfsal ayrışma ve toplumsal yapılanma halen sürmektedir. Kapitalist ilişkilerin görece olarak en az gelişmiş olduğu bölgelere yönelik olan Güneydoğu Anadolu Projesi, tarımın kapitalizme tam entegrasyonu yönünde önem taşımaktadır.

Sınıfsal tablo itibariyle Türkiye tarımı şu görüntüyü vermektedir:

a) Büyük toprak sahipleri - tarım kapitalistleri: Nicel olarak çok sınırlı olan bu sınıf işlenebilir toprakların önemli bir bölümünü kontrol etmektedir. Bu sınıf içinde feodal yanları önem taşıyan bir kesimle kapitalist çiftliklerde yapılanmış bir kesim ayırdedilebilirse de, genel iktisadi ilişkiler çerçevesinde bu iki öge bir bütünlük sunmaktadır.

b) Orta köylülük: Temel iktisadi ilişkisi artı-ürün üretimine ve ücretli işgücü sömürüsüne dayanır.

c) Yoksul köylülük: Kendi kendisine yeterli bir üretim düzeyinde olan, aile emeğine dayanan, geçici olarak tarım işçiliği de yapabilen, küçük toprak sahibi bu sınıf, Türkiye tarımında nicel olarak en yaygın sınıftır. Bu sınıf girdi, kredi, teknoloji vb. yönünden kapitalizmle bağımlıdır ve kapitalist sömürüye tabidirler.

d) Tarım proletaryası ve yarı-proletaryası: Topraksız ya da geçimlik düzeyin altında bir toprağa sahip bu kesim nicel olarak, tarım alanının ikinci büyük sınıfını oluşturur. Esas olarak kapitalist sömürüye tabidirler.

Tarım proletaryası ve yarı-proletaryası kentsel işçi sınıfının doğal müttefiki, bir parçası sayılmalıdır. Yoksul köylülük/küçük üreticiler ise dağınık yapıları, sınıf dayanışması gösterme koşullarının zayıflığı ve kendi iç farklılaşmalarının geniş bir alana yayılması nedenleriyle politizasyona çok yatkın değildirler.

Geleneksel yapıları nedeniyle gerici ideolojiler, bu sınıf içinde yaygındır. Ancak kapitalist sömürüyü yaşıyor olmaları ve Türkiye tarımında tuttukları yer, bu sınıfın işçi sınıfı için önemini artırmaktadır.

DEVRİMCİ DEMOKRASİ ÜZERİNE

Orta Sınıf Hareketi Olarak Devrimci Demokrasi

Devrimci demokrasi burjuva demokratik devrimlerin tarihsel olarak yarım kalmasının sonucu olarak ortaya çıkan bir boşluğa doğmuştur. Burjuvazinin iktisadi alanda pre-kapitalist ilişkileri kararlı bir tarzda tasfiye etmek yerine, bu ilişkileri ve bu ilişkilerin temsilcisi sınıf ve tabakaları, toplumsal kurumları ve ideolojileri ile birlikte kendi sistemine bağlayarak kısmen yaşatması, nesnel olarak burjuva demokratik devrim hedef ve talepleri için bir alan açar. Ancak artık bu alanın burjuvazi ve onun siyasal temsilcilerince doldurulması olasılığı da kalmamıştır. Tarihsel olarak burjuvaziden kopan, onun terkettiği demokratik devrim görevlerine yönelik olarak hareketlenen devrimci demokrasinin, orta sınıfların varolan eşitsizliklere karşı geliştirdikleri bir tepki olduğu söylenebilir.

Ancak devrimci demokratik hareketlerin kapitalizmin bir dünya sistemi olduğu günümüzde tüm tepkilerini kapitalizmin öncesinden miras kalmış çeşitli geriliklere ve adaletsizliklere yöneltmeleri, bununla yetinmeleri de olanaksızdır. Devrimci demokrasi burjuva devrimlerinin eksikliklerini kapatmak biçiminde tanımlanabilecek nesnel bir zemine oturmasına karşın, burjuvazinin düzenini de kısmen hedef alan yönelimlere girmeye açıktır. İdeolojik ve programatik açılardan sağlam bir anti-kapitalizme dönüşmesi olanaksız olmakla birlikte, devrimci demokrasi düzen dışı dinamikler barındırmaksızın da varolamayacaktır. Bu düzen dışı eğilimler çoğu zaman romantizm ve ütopyizmin damgasını taşıyan bir isyancılık görüntüsü kazanırlar.

Sınıfsal açıdan bakıldığında devrimci demokrasinin de her orta sınıf hareketinin taşıdığı zaafardan bahışık kalamayacağı saptanmalıdır. Modern kapitalist toplumun iki temel sınıfı, burjuvazi ve proletarya arasında duran diğer toplumsal kesimler bu iki ana güçten birine ya da diğerlerine yakınlaşmak durumunda dırlar. Devrimci demokrasinin proletarya hareketine yakınlaşacağı, yoksa düzen içi kimi statükolara mı oturacağı modern toplumun sınıfları arasındaki mücade- lenin belirleyeceği bir sonuçtur.

O halde devrimci demokrasi ilk önce proleter hareketin ve sosyalizmin bir hitap alanı olarak önem kazanmaktadır. Marksizmin ve işçi sınıfı sosyalizminin

oldukça önemli roller oynadıkları, güçlerini tarihsel olarak kanıtladıkları bir çağda, burjuva düzeninin tüm eleştirmenleri gibi devrimci demokrasinin de sosyalizmin ideolojisinden ve söyleminden etkilenmesi, sosyalizmin çekim alanına girmesi kaçınılmaz olmuştur. Devrimci demokrasi, işçi sınıfının tarih sahnesine kendisi için bir sınıf olarak çıktığı ve hele sosyalizmin kapitalizmin alternatifi olduğunu tarihsel olarak kanıtladığı günden beri kendisini sosyalizme referansla tanımlamak zorunda bulmuştur.

Bu ilişkiden sosyalizmin bir kazancı kadrolar düzeyindedir. Bir hitap alanı olan devrimci demokrasi sosyalist hareket için doğal olarak bir kadro kaynağıdır. İkincisi de içinde bulunulan toplumun özgün koşulları çerçevesinde güçlü bir siyasi harekete dönüşmesi durumunda, devrimci demokrasi sosyalist işçi hareketinin doğal müttefiki kimliğini kazanır.

Devrimci demokrasi düzen dışı yönelimi güçlendikçe kendisini ideolojik ve programatik açılardan kapitalizm karşısında daha net olarak tarif etmek ihtiyacını duyacaktır. 19. yüzyılda bu ihtiyacını ütopyik sosyalizm geleneğinden ya da Marksizmden karşılamak tercihleri ortaya çıkmıştı. 20.yüzyılda ise devrimci demokrasinin teori kaynağı olarak Marksizm dışı kanalları oldukça daraldı. Bunda sosyalizmin dünya çapındaki prestiji ve etkinliğinin payını önemsemek gerekir. Ancak bu durumda da devrimci demokrasi çoğu zaman Marksizm içi bir tartışmacı olarak kendini ifade eder oldu.

Teorik aralık açısından soruna yaklaşıldığında, devrimci demokrasinin kendisine özgü orta sınıf tepkilerini, geçmişe özlem duymaya dayanan eğilimlerini, sınıfsal bir perspektife yabancı popülist özünü Marksizmin içine taşıması ciddi bir tehlike sayılmalıdır. Böylesi bir durumda artık tek taraflı olarak sosyalizmin devrimci demokrasiyi etkisi altına aldığından söz etmek mümkün olmamakta, bizzat devrimci demokrat motiflerin işçi sınıfı sosyalizmine sızması gündeme gelmektedir. Marksizm dışsal bir muhatapla tartışma konumundan çıkmaktadır. Gerek dünya üzerinde, örneğin Çin ve kimi diğer Üçüncü dünya devrimlerinin, Latin Amerika devrimci hareketlerinin, işçi sınıfı hareketinin görece durgun olduğu koşullarda yükselen Avrupa'nın gençlik eylemliliklerinin, gerekse Türkiye'de hem özgün-yerel hem de bu aynı uluslararası kaynak-

lardan beslenerek, yukarıda sözü edilene benzer gelişmeler yaşanmıştır.

Türkiye'de Devrimci Demokrasi

Devrimci demokrasi Türkiye'de kendisini asli olarak gençlik hareketinde dışa vurmuştur. Kapitalizmin oldukça az gelişmiş olduğu ülkelerde ordu içerisinde şekillenebilen devrimci demokratizm Türkiye için sözkonusu değildir. Yine küçük burjuvazi ile orta ve yoksul köylülüğün devrimci demokrat niteliklere bürünmesi Türkiye'de ancak dönemsel olarak yaşanabilmiş, kalıcı özellikler halini alamamıştır.

Devrimci demokrat hareket ülkemizde şu özellikleriyle karakterize olagelmıştır: * Mücadele biçimlerinde romantik bir radikalizm, ki devrimci demokrasinin bu genel özelliği hareketin öncelikle gençlik içerisinde etkinlik kazanmasını da açıklayan önemli bir faktör olmuştur;

* sınıf kavramının yerini "halk", sömürü kategorisinin yerini "ezilme"nin aldığı bir politika kavrayışı;

* siyasi mücadele aracı olarak partinin rolünün kavranamaması ve bu boşluğun örgüt nosyonunun zayıflatıldığı bir "hareketlilik" ile doldurulması;

* reel sosyalizme ve sosyalizmin diğer tarihsel kazanımlarına mesafeli bir konumlanış.

Bu özellikleri yanyana konulduğunda devrimci demokrat hareketin taşıdığı kimi iç çelişkiler de açıklık kazanmaktadır:

* Devrimci demokrasi bir yandan mücadele biçimlerinde radikal tercihler yaparken, öte yandan ideolojik gerilikleri nedeniyle burjuvazinin şu ya da bu kesimine ilerici misyonlar tanıma eğilimini barındırmıştır.

* Siyasi mücadelenin kendi yasallıklarına bağlı olarak reel sosyalizme ve sosyalizmin sınıf ve parti gibi belirleyici kategorilerine yaklaşma dinamiği göstermiş, ancak öte yandan kendi konumuna teorik açıklık ve tutarlılık kazandırma çabasına her yönünde yeni solcu arayışlara kapılmıştır.

Bu özelliklerinin ayrıntılı tartışılmasını bir yana bırakarak, devrimci sosyalizm ile devrimci demokrasinin Türkiye'deki ilişkilerinin kimi temel çizgilerini ele almaya geçebiliriz.

Türkiye'de devrimci demokrat ve sosyalist hareket-

lerin özel iççelikleri, sosyalizmin kendisini -yukarıda söylenen gereklilik ile- "ayırarak" tanımlama ihtiyacını yakıcı olarak hissetmesine neden olmuştur. Ancak hareketin teorik ve pratik birikiminin yetersizliği bu ayrışmada eksikli, dahası tehlikeli sonuçlar yaratmıştır. Birincisi, sosyalizmin Türkiye'de kendisini sağlam teorik temellerde açıklama gücü gösterememesi, yine kendisini ayırıştırma ihtiyacı duyduğu devrimci demokrasiyle arasında bir gerginlik doğmasına neden olmuştur. Ayrışmanın ideolojik ve programatik özünden ziyade pratik görüngülerinin ön plana çıkması önemli bir zaaf oluşturur. 1960'ların sonundan başlayarak şekillenen ve '70'li yıllara damga vuran "revizyonizm-göçizm" karşılıklı konumlanışı iki hareketin sahip olmaları gereken sağlıklı bir ilişki tarzından çok uzaktır. Bu kutuplaşma, herşeyden önce sosyalizmin devrimci demokrasiyi etkileme, ona hitap edebilme gücünü eksiltmiştir.

Bu sonuca ulaşılmasında elbette tek etken sosyalist hareketin teorik zayıflığı değildir. İki hareketin de benzer bir toplumsal canlanması denetimleri altına almaya çalışıyor olmaları, bizzat kadro kaynaklarının büyük ölçüde çakışması vb. etkenler kaçınılmaz bir rekabet yaratmış, toplumsal politizasyonun giderek azaldığı koşullarda bu rekabet daha keskin biçimler kazanmıştır.

Oysa devrimci demokrasi tanımı gereği sosyalizme alternatif değildir. Yapılması gereken, sosyalizm cephesinden bakıldığında, programatik perspektif, hedef kitle ve çalışma biçim ve üslubunun devrimci demokrasinin kimi naif özelliklerinden arındırılması ve bu harekete uzun vadede yaratılacak bir mücadele ortaklığı amacının rahatlığıyla yaklaşabilmek olmalıdır. Bu yaklaşım, ne devrimci demokrasiyi "etkilenmesi gereken" bir kütle olmaktan çıkarır, ne bu hareketin aşağılanması anlamına gelir, ne de onun kimi son derece değerli özelliklerinin de terkedilmesini salık vermek olur. Tüm bu ögeler geçmişte karşılıklı bakışlarda yer etmiştir. İki tarafta birbirini anlamayan ve dinlemeyen, birbirlerini küçük gören, karşılıklı olumlu özellikleri de dahil olmak üzere "reddeden" eğilimler geliştirmiştir.

Son On Yılın Gündemi

1980'lerde solun bütününde bir dizi arayışın yaşan-

masına tanık olundu. Devrimci demokrasi de bu arayışları birçok çeşidiyle ve yoğun olarak yaşamıştır. Sonuçta bugün kimi kesimleriyle devrimci sosyalizme yakınlaşan, kimi kesimleriyle dejenere olmaya yüz tutmuş, kimi kesimleriyle de devrimci demokrasinin klasik kimlik özelliklerini edinen bir hareket ortaya çıkmıştır.

Öncelikle bu arayışın yaşandığı ortamın temel karakteristiklerini hatırlatmakta yarar var:

* Sosyalist hareketin kendisi de benzeri arayışlar içinde, dahası bir kimlik bunalımının içindeydi;

* reel sosyalizm ve uluslararası sosyalist hareket önce kendi sorunlarına kapanma, ardından bir gerileme dönemine girdi; dolayısıyla devrimci demokrasi üzerinde böylesi pratik bir çekim gücü de bulunmuyordu;

* devrimci demokrasi, geniş bir hareketlilik ortamından çıkıp aniden toplumsal durgunluk koşullarına girmişti; bu "hareket" içinde nefes almaya alışmış kadrolar için yıkıcı bir yalnızlık oldu;

* '80'li yılların ilk bölümünde sol-liberal, sivil toplumcu, ikinci yarısı da sınıflar üstü demokrasi beklentilerinin belirlediği entelektüel rüzgarlara tanık olundu.

Bunların toplam sonucu olarak devrimci demokrasi teoride liberalizm, anti-sovyetizm ve popülizmle, pratikte de çözümsüzlüklerle karşı karşıya kaldı. Ancak bu genel eğilimler, ciddi ölçekte kendi karşıt yorumcularını da yarattılar. Devrimci demokrasi içinden çeşitli kesimlerde işçi sınıfının rolüne yapılan güçlü vurgular, popülizm eleştirisi, demokratizm ve reformizme radikal karşı çıkışlar gözlemlenmeye başladı. Ancak bu radikal eğilim devrimci sosyalist yönelimlerini uvriyerizme, anti-liberal tepkisini son yılların gelişmelerinin katalizörlüğü altında reel sosyalizm düşmanlığına evriltmekte, sonuçta ortaya politika üretmekte ciddi bir atalet çıkmaktadır. Liberal-popülist dejenereasyona karşı bir diğer tepki eski söylemlerine sıkı sıkıya kendilerini bağlayan saf bir devrimci demokrasinin biçimlenmesi oldu. Bu sonuncu yönelim özel olarak pratik faaliyet anlamında kendisine belirli çıkış kanalları yaratabilenler arasında geçerlilik kazanabilmiştir. İçerisinde nefes alıp verebileceği bir hareketliliğe kavuşan devrimci demokrasi kendi "özüne" daha rahat dönebilmektedir.

Bugün devrimci demokrasinin çeşitli ararışlarında kendini bulamayan ve bulması da mümkün olmayan, kayda değer bir nicelik ve nitelikte bir insan malzeme-

si çıkmıştır. Bu topluluğun nitel önemi mücadeleciliğini hâlâ diri tutmasındadır. Bu insanlar, eski tip devrimci demokratin sığınağına dönememektedirler; liberalizme tepkileriyle bir diğer yol ayrımını geçmişlerdir; politika üretimsizliğini en azından sezgisel olarak ayırdetmekte ve kimi yönelişlerden uzak durmaktadırlar. Yollarını bekleyen en büyük tehlike ise kendilerini siyasi aktivite içine çekmeye muktedir bir anlamlı örgütlülüğün yaratılmaması ya da daha fazla gecikmesi koşullarında mücadeleciliklerinden birşeyler yitirmeleridir. Bu kesimlere partili mücadelenin olanakları anlatılabilir ve anlatılmalıdır. "Goşizm-revizyonizm" kutuplaşmasının sosyalizmin geleceği açısından ilk önce yaratacağı kayıp bu insan malzemesine ilişkindir.

Türkiye'de aslında bu kesimin bugün "devrimci demokrasi" olarak adlandırılması bile bir hata payı içermektedir. Devrimci demokrasi yukarıda sıralanan arayışlardan tatmin bulamayanların ancak kökenlerinde kalan bir niteliktir. Kökendeki devrimci demokratin zorunlu biçimde olumsuz bir özellik olarak yorumlanması ise mümkün değildir. Partili mücadeleyi önlerine koyan devrimci sosyalistler, devrimci demokrasi ve bu kökenli insan malzemesine ilişkin beklentilerini geçmiş mücadele koşullarının özgün ve olumsuz etkilerinden gelen yargılardan arındırarak formüle etmeleri gerekmektedir.

Birincisi ve en günceli, son sözünü ettiğimiz, partili mücadelenin içine çekilmesi gereken insan malzemesine hitap edebilmektir. Bunun araçları yaratılmalıdır. İkincisi, bir partili faaliyetin kendisini devrimci demokrat aktivizme alternatif değil, uzun vadeli bir yol ortağı olarak görmesi, devrimci demokrat harekete de bunu anlatmaya çalışması gerekir. Üçüncüsü, bu gerçekleştirilebildiği ölçüde sosyalizm devrimci demokrasi üzerinde bir çekim merkezi haline de gelebilecektir. Tüm bunların önkoşulu sosyalizmin kendi kimliğini devrimci demokrasiden bağımsız biçimde tanımlayabilmesidir. Bunu gerçekleştirmek için gerekli "ham madde"nin ülkemiz sosyalistlerinde esas olarak mevcut olduğunu, bu birikime sahip olduğumuzu düşünüyüz. Eksiklik sosyalizmin güncel sorunlarına Türkiye toprağında ve bir genel siyasi mücadele içinde çözümler getirilmesinde, bu anlamda Marksizmin Türkiye koşullarında yeniden üretilmesindedir.

REFORMİZM VE DEVRİMCİ SOSYALİZM

Sol harekette son yılların reformist eğilimlerinin kökenlerini üç kaynaktan bulmak mümkündür. Birincisi, geçmişten gelen sağ yorumcuların 1980 sonrasında, özel olarak 1983 ile birlikte, sol liberalizm ya da sivil toplumculuk biçiminde yaygınlaşmasıdır. Dünya kapitalizminin liberalizm ve serbest pazar söylemi yalnız Türkiye’de değil batının aydınlarında da etkili olmuştur. Türkiye buna ek olarak içeride bir "denokratikleşme-liberalleşme" demagojisini de teneffüs ediyordu. Kuşkusuz solcu aydınların bu liberal yöneliminde 12 Eylül ile birlikte devrimciliğinin üzerine serpilen ölü toprağının da payı vardı. Bu dalganın 1986-87’lerde esas olarak söndüğü söylenebilir. Ama zihinlerde bir tortu bırakmadığı da iddia edilemez. Ulusal konsensus, ulusal mutabakat kavramları 1983-85 döneminin mirasıdır.

İkinci kaynak sosyalist hareketin eski mücadele biçimlerinin, kalıplarının tekrarıyla kendisine bir siyasi kitlesel açılım kanalı yaratamayacağı saptamasıydı. Devrimci politikaların kalıplar olmadığı, yeniden üretimlerinin gerçek bir sorun oluşturduğu doğrudur; ama bu noktadan yola çıkarak, yeniden üretimin sağlanamamasından inkârcılık türetilmesi sağlıklı bir savunma refleksinden ibarettir. Oysa tersine, "gelişme" ancak ve ancak geçmiş birikimlerin üzerinde yükselerek sağlanabilir. Sorun geçmiş aşmak olmalıdır. Inkârcılığın, 12 Eylül yenilgisinin de, '80’li yılların çıkışsızlığının da faturasını çarçabuk Marksizme Leninizme çıkartmaları kolaycılık olarak görülmelidir.

Üçüncü ve varolan eğilimleri mantıksal sonuçlarından öte ifrada götüren kaynak ise, bizce, glasnost süreci ya da "yeni politik düşünce"dir. SBKP’nin sınıf uzlaşmacı tezlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, Türkiye’deki TBKP ve benzerleri de kendilerine evrensel bir teorik temel ya da sistem bulduklarını sanmışlardır. Sovyet tezleri Türkiye’nin tembel reformizmini bir "yeniden üretim" sorunundan kurtarmış, işini tercüme yoluyla halletmesine olanak vermiştir... Kuşkusuz bu tembelliğin arkasında Türkiye geleneksel çözümünün geçmiş enternasyonalizm anlayışındaki ciddi yanlışlar yatıyor.

Reformizmin Türkiye’de kazandığı bir özelliğin altı çizilmelidir. Reformizm Türkiye’de, bu ülkede olup bitenleri, sınıfmücadelelerini açıklayabilmek ve bir anlamlı kitleye hitap edebilmek, bu kitle için çekim merkezi olabilmek yeteneğinde, gücünde değildir.

Bunun sağlanabilmesi, işçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin kapitalizmin sağladığı refah ile hareketleştirilebilmelerini, ulusal sorunun demokratik bir çözümünün az da olsa ihtimal dahilinde görünmesini vb. ön gerektirir. Oysa Türkiye’de devlet kendisini idame ettirirken esas olarak zor aygıtlarını temel alır. Kapitalizm bu ülkenin emekçilerine, üst düzey yöneticiler dışında, tatminkâr bir yaşam düzeyi sunamaz... Bu öğelerin kimilerinin elde edilebilir olduğu bir toplumda reformizm .ir siyasal hareket üretebilir. Ama bu Türkiye’de olanaksızdır.

Türkiye’de bu denli boyutlu sorunlara ve temel tartışmalara gelmeden şu söylenebilir: İşçi sınıfı en sıradan sendikal hak mücadelesinde, kitleler en basit demokratik taleplerinde burjuvazinin sınıf tavrıyla ve devletin baskıcı yüzüyle karşı karşıya geliyorlarsa, Türkiye’nin sosyal demokrasisi, kendisine sosyal-demokrat bir reformizm alanı bile bulamıyorsa, sosyalizmin reformist bir versiyonu için "boşluk" yok demektir.

Ancak tüm bunlardan bugün TBKP ya da SBP çevresindeki kadro öbeklerine yaklaşımımıza ilişkin bir önemli sonuç çıkar: Bu kesimdeki insan niceliği sol hareketin toplamı düşünüldüğünde hiç de az değildir; yine sol hareketin toplam ilişkileri düşünüldüğünde bu kesimin sınıfla ilişkileri de azımsanmamalıdır. Ama eğer reformizmin Türkiye’de dolduracağı bir boşluk bulunmadığı yolundaki saptamamız doğru ise, bu insan malzemesi de, bu ilişkiler ağı da "reformizmin insan malzemesi" ve "reformizmin ilişkileri" olamaz. Bugünkü görüntünün düzeltilmeye ihtiyacı vardır. Ve şu anki çarpıklıkta devrimci sosyalizmin, deyim yerindeyse, rüştünü ispat edememiş olmasının payını görmemiz gerekir.

Elbette reformizmin kendine has bir insan malzemesi mevcut. Geçmiş mücadelelerden yıpranmışlığı, son yılların üretimsizliğini, liberalizmin akıl çelciliğini ve kişilsiz tekrarcılığı içselleştirmiş olanlar vardır. Tüm bu özelliklerin yanına eklenen bir diğeri "ne olursa olsun "partili mücadele"dir. Daha geniş bir sosyalist kadrolar öbeğinde etkili ve, akıl karışıklığı ya da

olup biteni açıklayamamaktan öte de, belki de belirleyici olan bu ögedir.

Partili mücadele kavrayışı çağdaş reformizmin elinde dejenere olmaktadır. Birincisi, bu parti iktidarı hedef almayan bir örgütlenme olarak tasarlanmıştır. Buna bizim bildiğimiz, "lobicilik" denilir ve aracı da dernekler vb.dir. İktidar perspektifi olmayan bir örgüte parti denilemez.

İkincisi, partiler belirli sınıfları temel ve hedef kitle alırlar. Sosyalizmin de tercihi bellidir. Reformizm "sınıflar ötesi" yaklaşımlarıyla "parti"yi dejenere etmektedir.

Üçüncüsü, bugün reformizme damgasını vuracak olan, yukarıda değindiğimiz gibi, politika üretimsizliği olacaktır. Sol için, partili mücadeleyi yakıcı kılan ihtiyaç karşılanamayacaktır.

Dördüncüsü, bu üretimsizlik sonucuna disiplin, program ve eylem birliği gibi organizasyonel konularda sergilenen laçkalıktan da varılacaktır.

Partili mücadele reformizmin elinden kayıyor. Devrimci sosyalizmin bu perspektifin içini somutta doldurması, Türkiye solunun şu an gündeminin en üstüne konulmalıdır.

Reformizm, sağ yönelişlerini mantıki sonuçlarına kadar götürerek sosyalizmin ve işçi sınıfının perspektif ve çıkarlarıyla arasındaki mesafeyi oldukça açmış bulunuyor. Bu mesafe "yapıcı" bir teorik tartışma ve "iletişim" olanağını tümünden yoketmiştir. Ortak tek bir kriter bulmak bile olanaksızdır. Ancak etkileme kanalları, eğer elde edilmesinde yarar umulan şeyler ise, şu bilinmelidir: Bugünkü uzaklığın azaltılmasının yolu karşı tarafın "değişmesi"yle sağlıklı kılınabilir. Bunun aracı da, tartışma vb. değil, politik güçtür. Devrimci sosyalist politika kendisini somut bir güce dönüştürdükçe başka hareketler üzerinde de bir çekim gücü oluşturacaktır.

Son olarak, Türkiye solunda geçmişte yaşanan gruplararası abartılı gerginliklerin, bugün ancak "erginleşmemiş" olanlar arasında görülebileceğine inanıyoruz. Pratik ve ideolojik alanlarda, etkileşim kanallarını sifıra indirgeyecek politikaların vereceği tek sonuç reformizme onun olmayan bir potansiyeli teslim etmek olacaktır. İşçi sınıfı sosyalizmi, devrimciliğini, sınıf perspektifini, yaratıcılığını, parti kavrayışını, olgunluğunu, eylem ve güç birliğine yatkınlığını pratik olarak kanıtlamak zorunda olduğunu bilerek geliştirebilir.

ÇAĞRI

Ülkemiz sosyalistlerinin birliğini sağlamak için çaba harcamayı sürdürmek devrimci bir görev olarak önümüzde duruyor. Birliğe giden yolda Yasal Devrimci bir Sosyalist İşçi Partisi'nin yaratılmasının önemli olanaklar sağlayacağına inanıyoruz. Aşağıdaki metin bu doğrultuda bir girişim için bir çerçeve önerisidir. Bu amacı genel hatlarıyla paylaşan tüm grup ve çevreleri, bağımsız sosyalistleri, görevin ancak ortak çabamızla gerçekleştirilebileceği bilinciyle, biraraya gelmeye çağırıyoruz, katkılarını bekliyoruz.

Reformizmden kendilerini ayırmış ve partili mücadelenin ihtiyacını hisseden ülkemiz sosyalistlerinin bu görevi başarmak için yeterli teorik-ideolojik-örgütsel birikime sahip olduklarına inanıyoruz.

BİRLİK İÇİN

Sosyalist hareketimizin bölünmüşlüğü, kitleselleşmemiş olması, toplumsal sorunlara ve sosyalizmin sorunlarına teorik ve politik anlamda doyurucu çözümler getirememesi birlik sorununu daha da yakıcı kılmaktadır. Birlik sorunu ise, bizce ancak ve ancak işçi sınıfının Marksist-Leninist öncü partisinin yaratılması ile nihai çözüme kavuşabilir. Ne var ki, günümüzde sosyalist sistemde yaşanan sorunlar ve ülkemizdeki ideolojik-politik-örgütsel karmaşa, bugün bir hamlede böylesi bir öncü partinin yaratılabilmesini olanaksız kılmaktadır. Bu hedefe giden yolda öncelikle bugünkü dağınıklık ve marjinalliğin giderilmesi, sosyalizmin hızla yitirmekte olduğu prestijin korunması ve saldırılar karşısında mevzilerin savunulması, hitap alanının genişletilmesi ve hareketin toplumsal meşruiyetinin, bu anlamda yasallığın kitlelerin vicdanında kazanılması, sınıf mücadelesi içerisinde etkin bir özne olmayı amaçlayan birleşik yasal bir partinin yaratılmasını gerektirmektedir.

Öncü partinin yaratılması sürecinin unsurlarından biri olarak, bu işlevleri yerine getirmekte ihtiyaç duyduğumuz yasal devrimci partinin bileşenleri grup, çevre ve kişiler arasında tam bir ideolojik birlik araması da doğru olmayacaktır. Bu nedenle bir süreç boyunca partinin bileşenleri kendi örgütsel varlıklarını koruyabilirler. Ancak net bir programda birlik gereğinden vazgeçilmesi kesinlikle düşünülemez.

Hedef ve araçlarda yeterli mutabakata sahip olmak, birlik yönünde ilerleyebilmek için önkoşuldur. Bu nedenle ideolojik olarak birbirlerine yakın çevre ve kişilerin biraraya gelmeleri doğal ve gereklidir.

PROGRAM TARTIŞMASI

Birliğin örgütsel biçimi, buna giden yoldaki araç-

lar ve programatik bir ön çerçevede yakın saptamalarda bulunan çevreler, zaman yitirmeksizin bir yasal parti kuruluşuna yönelik çalışmaları birlikte başlatmalıdır. Bunun bir parçası olarak yürütülmesi gereken bir program tartışmasının ana başlıkları şöyle sıralanabilir:

1- Uluslararası durumun değerlendirilmesi ve sosyalist ülkelerdeki gelişmelere getirilecek açıklık.

2- Türkiye'nin sınıfsal yapısı, işçi sınıfının durumunun ortaya konulması ve mücadele dinamikleri.

3- Başta Ortadoğu olmak üzere, Türkiye'nin içerisinde yer aldığı bölgenin yapısı ve içerdiği devrimci dinamikler. Bunların Türkiye ile etkileşimi.

4- Türkiye işçi sınıfının kent ve kırdaki diğer toplumsal sınıf ve katmanlarla arasındaki çelişki ve çakışmalar. Partinin yürüteceği mücadele ve ittifak politikaları.

5- İşçi sınıfının çeşitli toplumsal muhalefet hareketleri ile ilişkisi: a) Partinin devrimci demokrasi ve reformizm,

b) Kürt ulusal hareketi karşısındaki tutumu,

c) Gençliğe dönük politikası,

d) Barış-çevre-yeşil hareket karşısındaki tutumu,

e) Sosyal-demokrasi,

f) İslami harekete ilişkin politikası,

g) Aydın çevrelerle ilişkileri ve izlenecek yol,

h) Kadın hareketine ilişkin tutumu.

GENEL YAKLAŞIMLARIMIZ

Öngördüğümüz yasal partinin programatik zemini-ne ilişkin kimi ön saptamalarımızı şimdiden özetle sıralamakta yarar görüyoruz.

Dünya Boyutu

1- Reel sosyalizmin çözülüşüyle eşzamanlı olarak ve kendi içsel dinamiklerinin yanı sıra bu olgudan da beslenerek emperyalizm askeri, politik ve ideolojik, çok yönlü bir saldırıya geçmiştir.

2- Yakın zamana kadar dünya devrimci süreci başta sosyalist sistem olmak üzere kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketleri ve ulusal kurtuluş hareketlerinden oluşuyordu. Bugün sosyalist sistemden sözetmek artık olanaklı değildir. Ulusal kurtuluş mücadeleleri için de sosyalist yöneliş çekiciliğini yitirecektir. Bu durumda kapitalizmin orta gelişkinlikte olduğu ülkeler ile Doğu Avrupa işçi sınıfı hareketlerinin devrimci rollerinin önemündeki dönemde yükselmesi öngörülebilir.

3- Tüm yaşananlara karşın 1917 Ekim Devrimi bugün de devrimci hareketlerin yoluna ışık tutmaya de-

vam etmektedir. Çağımızın "emperyalizm ve sosyalizme geçiş" çağı olma özelliği sürmektedir.

Bölgemiz:

1- Ortadoğu emperyalistler arası çatışmaların odaklandığı bir bölgedir. Ağır çelişkilerin yaşandığı bölgemizde sosyalist güçler bir çıkış şansı yakalayabilirler. Sosyalist hareketlerin bölgede önem kazanması durumunda ulusal kurtuluş hareketlerinin emperyalizme karşı mücadeleleri de yeni boyutlar kazanabilir.

2- Türkiye'nin sınıfsal dinamikleri ve politik gelişmeler bölge ile birlikte ele alınmak durumundadır. Bölgenin nicel ve nitel olarak en gelişkin işçi sınıfı olan Türkiye işçi sınıfının diğer işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerini etkilemesi ve müttefikler edinmesi mümkündür.

Türkiye Boyutu:

1- Türkiye, burjuva demokratik devrimini geç ve sancılı biçimde yaşamış orta gelişkinlikte kapitalist bir ülkedir.

2- Türkiye'de devrimci mücadelenin başını, tartışmasız, işçi sınıfımız çekecektir. Bağımsızlık, sosyalizm ve demokrasi mücadelesi ayrılmaz bir bütün oluştururlar. Bu mücadelenin önünde düzenin devrimci tarzda aşılması hedefi bulunmaktadır.

3- Türkiye kapitalizminin gerek yapısal, gerekse dönemsel olarak ülkedeki toplumsal muhalefeti ortadan kaldırma ve kendini istikrara kavuşturma şansı yoktur.

4- Bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesinde Türkiye işçi sınıfının temel müttefikleri tarım proletaryası, yoksul köylülük ve Kürt ulusal hareketidir. Parti, politikalarını bu ittifakları gerçek kılmayı gözeterek saptayacaktır.

Metin ÇULHAOĞLU

Turgut KOÇAK

Mehmet OĞUR

ARALIK 1990

SİYASET Aylık Gazetesi Özel Sayı:9 ŞUBAT 1991 Fiyatı: 500.- TL. (KDV Dahil)

Sahibi : Metin ÇULHAOĞLU

Yazışma Adresi: Nöbethane Cad. Demirci İşhanı No:42/5 Sirkeci - İST.

Yazı İşleri Md. : Tunç TATOĞLU

Tel: 519 01 29

Baskı : Aydınlar Matbacılık

ÇIKARKEN...

Elinizdeki yayın birlik sorununun çözümüne katkıda bulunmayı hedefleyen bir yeni çalışma. Sosyalistlerin gündemini son yıllarda oldukça meşgul eden bu soruna, şimdiye dek ortaya sürülen çözüm yollarının çare olmadığını, ama öte yandan sorunun çözülmesi gereğinin yakıcı bir ihtiyaç olduğunu düşünenler böylesi bir çalışma için "yine mi!" demeyeceklerdir.

Biz ise, elbette girişimimizin öncekilerden ya da ötekilerden farklı olduğunu düşündüğümüz için böylesi bir çabanın içindeyiz. Farklılığımızın genel yaklaşımlardan daha ileri bir düzeyde, elle tutulur biçimde ortaya konabileceğine inanıyoruz. Birincisi, programatik zeminimizin ideolojik çerçevesinde bir netliğe sahibiz: Reformizm ve popülizmle sınırlarını çizmiş bir toplumsal devrim ve işçi sınıfı devrimciliği fikrinin altını çiziyoruz. İkinci netlik hedeflediğimiz siyasi mücadele aracında: Ülkenin ve dünyanın içinde bulunduğu dönemsel koşulları da gözeterek açık bir devrimci sosyalist işçi partisinin inşasını kararlılıkla savunuyoruz.

Bu iki noktaya eklemek istediğimiz bir üçüncüsü ise birlik sorununa getirdiğimiz tanım. Türkiye sosyalist hareketinin nihai anlamda birlik sorununun çözümüne bugün savunmakta olduğumuz açık partiyle kavuşabileceğini düşünmüyoruz. Bu anlamda açık partinin boyutunu aşan bir diğer hedefimiz, işçi sınıfının öncü partisini yaratmaktır.

Ancak bu iki oluşumu birbirlerinin önkoşulu ya da dolaysız sonucu olarak görmeyi yanlış buluyoruz. İki sürecin birbirlerinin alternatifi değil, desteği olarak görülmesi gerektiğini düşünmüyoruz. Hemen ekleyelim, bu bülten ile ilişkilendirmek istediğimiz süreç bizim için bütünüyle açık partinin inşasıdır. Tam metnini aşağıda bulacağınız üç imzalı "çağrı"ımızda daha ayrıntılarıyla dile getirilen bu yaklaşımımızın parti sürecinin diğer bileşenleri tarafından da paylaşılması gerektiğini düşünmüyoruz. Parti, tanımını programında ve tüzüğünde bulacaktır. Sosyalist hareketin genel birlik süreçleri çerçevesinde bu partiye üyelerince farklı anlamlar ve misyonlar yüklenmesinde ne sakınca ne de bir sorun vardır. Dolayısıyla yukarıda özetle, "çağrı"da ayrıntısıyla açıkladığımız görüşler açık parti ile öncü parti konularında bizim özel pozisyonlarımızın ifade edilmesini amaçlı güdüyor.

Diğer birlik girişimlerinde nicelik sorununun çok sık gündeme getirilmiş olduğu hatırlanacaktır. Bizlerde, daha önceleri "solun anlamı birliği", "nicel yeterlilik", "ana akamların birlikteliği" biçimlerinde adlandırılan bu sorunun farkındayız. Ancak bu kısıtlı girişimimizin elini kolunu bağlamasına göz yummayacağımızın bilinmesini isteriz. Nicelik eksikliğinin nitel gücünden kuşku duymadığımız bir irade ve kararlılık ile, fazlasıyla telafi edilebileceğine inanıyoruz. Bu iradenin hayata geçirilebildiği noktada nicelik sorununun çözümü de yakalanmış olacaktır.

Bu çalışmayı başlatan çevreler olarak Türkiye sosyalist hareketinde örgütlü grupların varlığını olumlu bir veri sayıyoruz. Bu sürecin sözkonusu olumlulukları kendisine katabileceği bir birikim olduğuna inanıyoruz. Ancak hedeflediğimiz partiyi bir gruplar koalisyonu olarak tasarlamadığımızın da altını çizmek isteriz. Sürece katılan hiçbir grubun kendinde sahip olmadığı bir ortaklaşa dinamizm üretilmedikçe, mesafe alınması mümkün olmayacaktır. Bu dinamizm, kendi grup bilinçlerine ya da bağımsız sosyalist bireyler olma sorumluluğuna ve devrimci bir sosyalist işçi partisi gerekliliği bilincine sahip kadroların, tüm bunlara ek olarak bir de birlik bilinci geliştirmeleriyle kazanılacaktır. Bu bilinç ancak ortak faaliyet, politika üretimi ve ideolojik-programatik tartışma süreçlerinde elde edilebilir. Bu süreç içerisinde hem grupların varlıklarına yönelik yapay zorlamaların önü alınmalı, hem de program ve tüzük ortaklığı temelinde tek bir siyasi hat üretilebilmelidir.

Bülten planladığımız yayın çalışmalarından yalnızca ilki. Şu anda dışa dönük bir politika üretimi ve pratiğinin değil, işe yönelik bir ideolojik netleşmenin öncelik taşıdığını düşünmüyoruz. Netleşmeden kastettiğimiz ise bir siyasi parti programının altyapısı. Bu ilk kısa vadeli hedefimize ulaştığımız ölçüde yaşadığımız süreci giderek daha politiklaştırmak, buna paralel olarak da bir siyasi yayını gündeme almak mümkün olabilecektir. Ancak altını çizdiğimiz gibi, bültenin ön planda olduğu yayın dönemini geçici ve kısa süreli olarak düşünmüyoruz. yine bültenin, girişimimizin farklı bölgelerdeki çalışmalarını arasında ortak gündem oluşturmak yoluyla bir koordinasyon sağlanmasına da yarayacağını düşünmüyoruz.

Bu sayımızda yer verdiğimiz, Aralık 1990 tarihli çağrı metnindeki imzacıların temsil ettiği "çevreler" olarak çalışmanın koordinasyonunu fiilen üstlenmek sorumluluğunun bizlere düştüğünü düşünmüyoruz. Bültenin üç kişilik yayın kurulu da aynı bileşimle örtüşüyor. Bu sorumluluğu üzerimizde hissetme nedenimiz, devrimci sosyalist açık bir işçi partisi doğrultusunda net bir iradeyi birlikte ifade etmiş olmamızdan ibarettir. Bu fiili durumun aşılması ise, aynı iradenin bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Başlangıç iradesinin yeni bir siyasi dinamizme evrilmesi ve dolayısıyla kendi meşru organlaşmalarını yaratmasıyla birlikte, sözkonusu üç çevrenin sürecin diğer katılımcılarına göre herhangi bir ayrıcalıklı elbette kalmayacaktır.

İlk sayımızda öncelikle yayın kurulumuzun ortaklaşa oluşturduğu yazılara yer verdik. Hemen belirtelim, bunu sürekli ve tek uygulama biçimi olarak düşünmüyoruz. Sonraki sayılarımızda yayın kurulu içinden ve dışından bireysel imzalara da yer vereceğiz.

Türkiye'ye ilişkin güncel bir durum saptamasını içeren ilk yazıda Körfez Savaşı ve işçi hareketleri ülkemizin içinde bulunduğu siyasi kriz bağlamında ele alınıyor. İkinci olarak Türkiye'nin sınıfsal yapısını genel hatlarıyla sunan bir ortak çalışmamız yer alıyor. bunu sosyalist hareketin reformist ve devrimci demokrat hareketlerle ilişkisini konu alan iki ayrı yazı izliyor.

Son olarak da yukarıda sözettiğimiz üç imzalı metni yayınlıyoruz.

Bundan sonraki sayılarımızda sırasıyla şu genel konu başlıklarını ele almayı tasarlıyoruz:

* Dünya kapitalizminin dinamikleri, sosyalist sistemdeki çözülmenin nedenleri, reel sosyalizmin geleceği ve bölgesel süreçler bağlamında uluslararası siyasal dinamikler;

* İşçi sınıfının maddi yapısı, sendikal ve siyasi mücadele birikimi bağlamında Türkiye işçi sınıfının dinamikleri;

* tarım sorunu, ulusal sorun, gençlik hareketi, barış, çevre hareketleri, kadın sorunu, İslami hareket, aydın kesimler, sosyal-demokrasi ile ilişkiler vb. bağlamında işçi sınıfı dışı toplumsal ve siyasal dinamikler, ittifaklar politikası.

Yaşadığımız sürecin doğası gereği, okurlarımızdan herhangi bir yayın organının ihtiyacı duyacağından çok daha yoğun bir katılım talep ediyoruz. Eleştiri, inceleme, haber yazılarının yanı sıra gündem önerilerinizi de bekliyoruz. Ancak bu canlılığı sağladığımız takdirde, bültenin partileşme yolunun döşenmesine katkısı olabilecektir.

İki hafta sonra yeniden buluşmak dileğiyle...

Redaksiyon Kurulu

Aydın GİRİTLİ

Zafer KAYA

Mehmet OĞUR

GÜNDEM: SİYASAL KRİZ

Körfez krizi ve savaşı uluslararası siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde mevzi bir olay, sınırları kısıtlı bir sorun olmaktan en başından itibaren çıkmıştı. Ocak ortasında savaşa dönüşen gerilim, son yıllarda sözü çok edilen "yeni dünya düzeni"nin neye benzeyeceğini oldukça çarpıcı biçimde sergilemiş oldu. "Yeni dünya düzeni" hem sosyalizmin ölüm ilânını veren dünya kapitalizminin sözcülerince, hem de yer yer restorasyona evrilen "reform"ların savunucusu sosyalistlerce telaffuz ediliyor.

Bugün Amerika Birleşik Devletleri ordusunun tüm kapitalist dünyanın, gönüllü, ya da gönülsüz desteğini, hem de Birleşmiş Milletler kararlarıyla arkasına alarak emperyalist bir saldırıya girişebilmesi, en azından şu olguyu açığa çıkartmıştır: Sosyalizmin dizginlemediği, karşısında bir güç olarak durmadığı kapitalizm tüm saldırgan ve yıkıcı özünü dışa vurur. Bugün sık sık eleştirilen reel sosyalizmin ve sosyalist sistemin 40 yıllık tarihi insanlığı emperyalizmin getireceği yıkımlardan bir ölçüde korumanın onurunu taşımaktadır. Sosyalist sistemin dünya politikasında boşalttığı alanlar süratle emperyalizm tarafından dolduruluyor. Gelişmeler, "militarizmden arındırılmış bir kapitalizm" üzerine felsefi spekülasyonlar yapan uluslararası reformizmin de pratik olarak yanıtlanması oluyor.

Emperyalizmin saldırısı, dünyamızın politik açıdan en sorunlu ve karmaşık, dolayısıyla en dengesiz, ama sahip olduğu kaynaklar, ekonomik potansiyeller ve jeopolitik konum itibarıyla da görece önemi en yüksek yöresinde patlak verdi. Dünyadaki genel altüst oluştan ve militarizmin yükselişinden ilk etkilenen bölgenin burası olması doğaldır. Ortadoğu yeni dünya düzenine uygun olarak yeniden yapılandırılmak isteniyor.

Türkiye egemen sınıfları ve onların temsilcisi mevcut siyasal iktidar ise emperyalist cephenin en aktif üyelerinden biri olarak ülkeyi savaşa sokmuş bulunuyorlar. Türkiye'nin savaşın en ciddi körükleyici ve iştahlılarının arasına yerleşmesinin nedenleri var.

Birincisi, Türkiye burjuvazisi yukarıda sözü edilen dünya çapında yeniden yapılanmanın bilincindedir; ve bu altüst oluştan kendi mevzilerini güçlendirerek çıkmak istemektedir. Pazar, kaynak vb. sorunlarını çözmek için Türkiye kapitalizminin kendi dışına ihtiyacı var. Avrupa Topluluğu'nun kapılarını kolay kolay aç-

mayacağı ve dağılması beklenen Sovyetler Birliği'nin pazarlarındaki belirsizliklerin de varlıklarını koruyacakları geçtiğimiz yıl içinde ortaya çıktı. "Avrupa'nın parçası olarak bir Türkiye kapitalizmi", "Sovyet pazarlarında ABD patentli Türk burjuvazisi" projelerinin çok da kolay elde edilir olmadıkları anlaşıldı.

Geriye Türkiye'nin eski göz ağrısı Ortadoğu kalıyor. Ama bu kez daha iddialı bir çıkış yapmak, global bir yeniden yapılanma koşullarında mümkün olabilir.

Cumhurbaşkanının deyimiyle Türkiye'nin "cengaverliği"ni sergilemesiyle Ortadoğu'nun İsrail'den daha avantajlı ve onunla eşdüzeyle yeni polisi olmak, AT'nin kapısını bir kez daha zorlamak, ABD'nin koruyucu kanatları altında kaynak sorunlarını çözmek, vb. toptan elde edilebilirdi. Üstelik bir taşla vurulmak istenen kuşların listesi daha da uzatılabilir. Türkiye burjuva düzeninin üzerindeki Kürt tehdidi de bunlar arasında. Güneydoğu'da uygulanan zoraki göç biliniyor. Irak'a yönelecek Türk saldırılarının PKK üslerini ve destekçisi yerleşim bölgelerini de "temizleyeceği" Amerikan basınında açık açık yazılıyor. Cudi Dağına bırakılan bombalarla neyin amaçlandığı ise bilinmiyor!

Türkiye burjuvazisi belki de tarihinin, toplumsal meşruiyetten en az nesibini almış bir dış politikayı sahneye koyuyor. Bu politikanın mimarı mevcut ANAP-Özal iktidarı, muhalefetin bir toplumsal harekete ve basınca dönüşmemiş olmasına karşın önemli bir riskin altına girmiş bulunuyor. Siyasal iktidarın son dönemdeki sorunları düşünüldüğünde bu anlaşılır bir risktir.

ANAP-Özal iktidarının son dönem performansına bakıldığında, düzenin iktisadi sorunları cephesinde bir istikrarın yaratılmadığı göze çarpıyor. Kapitalizmin sermaye birikiminin yetersizliğinden başlayıp, kaynak, iç ve dış pazar, teknoloji, yatırımların düşüklüğü vb.'ye uzanan sorunları çözülmüş olmaktan uzaktır. Çeşitli dönemsel vurgular iktidar ile sermayenin değişik kesimleri arasında abartılı gerginliklere neden olabilmektedir. Burjuvazi nezdinde ANAP'ın puan kaybetmesi sürerken, geçen yılın sonlarında başlayan işçi hareketleri aynı gerilemenin toplum sathına yayılması anlamına geliyor. İşçi sınıfının siyasallaşmanın eşğine gelen ve düzenin kabul edilebilirlik sınırlarını zorlayan eylemliliği baskılara, oyalama ve yıldırma taktiklerine, sendikal önderliklerin genel pasifliği ve yetersizliğine karşılık belli kalıpların ötesine geçti. İşçi sınıfı ge-

nel grev yapabildiğini, sokağa çıkabildiğini, kilometrelerce yürüyebildiğini, ülke gündemini belirleyebildiğini kendi eylemliliği içinde görüyor. Bu gelişimin sosyalist bir yönelişe kendi evrimiyle ulaşması elbette olanaksızdır. Ancak sınıfın radikal sosyalist bir söyleme açık hale geldiği, bunun da öncelikle sınıfın ileri unsunlarında, doğal önderlerinde kristalize olduğu söylenebilir.

Sosyalistlerin müdahalesine duyulan ihtiyaç ve bu anlamda açılan alan bir yana, işçi hareketi Türkiye kapitalizminin en büyük avantajı olan "ucuz emek" kozunu yıpratmaktadır. Gerek bu iktisadi sorunla yüzyüze gelen, gerekse sınıf bilincine sahip olan burjuvazi, iktidardan önlem bekliyor.

İşçi dalgasının yükselişi, Kürt direnişi, iktisadi darboğazlar, toplumsal meşruiyet kaybı... Tüm bunları bir çırpıda çözmek, diğer burjuva siyasi alternatifleri devre dışı bırakmak ANAP-Özal iktidarının amaçları. Bu sayede, Amerikan emperyalizminin desteğini tam olarak sağlamış bulunan iktidar kendi sınıfının gözüne yeniden girmeyi umuyor. Bu sonucu elde etsin etmesin, politikaların bu çirkin meyvelerini kendisine maletmeye hazır bekleyen bizzat burjuvazidir. Bu anlamda burjuvazi ile siyasal iktidar arasında çelişki bulunmamaktadır. Söz edilmesi ve "çelişki"den farklı bir içerikte kullanılması gereken sınıf ile temsilcisi arasında bir "meşruiyet bunalımı"dır. İktidarın politikaları dolaysız olarak Türkiye tekeli burjuvazisi ve emperyalizm için üretilmekte ve uygulanmaktadır.

Oysa Ortadoğu'da "düzene" Filistin ve Kürt sorunlarının, bu halkların kendi kaderlerini tayin hakkı hiçe sayılarak kavuşulmasının olanağı yoktur. Emperyalizmin dayattığı çözümlerin tüm Ortadoğu halklarına yıkım getireceği açıktır. Bir bu kadar açık olan, bu senaryoların bölgede emekçi yığınlar tarafından sessiz sedasız kabullenilmeyeceğidir. Ortadoğu Filistin'iyle, Kürdistan'ıyla, Arap, İsrail ve İran emekçileriyle, Türkiye işçi sınıfıyla yeni bir evreye giriyor. Bu evre kapitalizmin "yeni dünya düzeni"ne her ulustan emekçilerin göstereceği direnişin damgasını taşımalıdır. Türkiye sosyalistleri olarak kendi görevlerimizi buna göre saptamalıyız.

TÜRKİYE'NİN SINIFSAK YAPISINA GİRİŞ

A- EGEMEN ÜRETİM BİÇİMİNİN BÜTÜNSEL ANALİZİ

Türkiye'de egemen üretim biçiminin tanımlanması, uzunca bir dönem sol içindeki tartışmalara temel ve ayrılıklarda belirleyici kıstas olmuştur. Bu sorun kamımızca bugün büyük oranda aşılmıştır.

Bir yandan ülke ekonomisinin, görelide olsa, girmiş bulunduğu yolda ilerlemeler kaydetmesi ve sistemsel özelliklerinin giderek daha net bir biçimde görülür hale geldiği, öte yandan da, sosyalist kadrolarda, genelde Marksizm, özelde de Türkiye ekonomisi konusundaki bilgilenmenin arttığı söylenebilir. Kısaca nesnel ve öznel gelişmeler sonucu, bu konuda ortak sonuçlara varmak kolaylaşmıştır.

Dolayısıyla, bugün artık şu tesbiti yapmak düne göre daha kolaydır: Türkiye, burjuva demokratik devrimini geç ve sancılı biçimde yaşamış, orta gelişkinlikte bir kapitalist ülkedir. Üretim, kapitalist yeniden üretimin yasaları uyarınca, kapitalist pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Ülke, dünya kapitalist işbölümünde de buna uygun bir yer işgal etmektedir.

Bu kapitalist ekonomik yapının, kapitalizmin genel nitelikleri yanında, ülke somutunda belirlenen üç ana özelliğinden söz edebiliriz.

Birinci olarak, kapitalizmin gelişmesi gecikmiş olarak başladığından, emperyalizm çağında kapitalist yola giren tüm ülkelerde olduğu gibi, bağımlı bir gelişme göstermiştir. Bugünkü durumda bu bağımlılık; dış ticaret hadlerinde sürekli olumsuz gelişmeler yaşamamızda, yabancı sermaye girişi/kâr transferi oranında kâr transferlerinden yana bir ağırlığın giderek artmasında, patent ve know-how haklarında somut olarak görülmektedir. Bu bağımlılık, kendini 50 milyar dolarlık dış borçlanma ve geri, pis teknoloji, emek yoğun sanayilerin ülkemize aktarılmasında kendini dışarı vurmaktadır.

İkinci olarak, kapitalist gelişme geri bir özellik taşımaktadır. Hem toplumsal ürün miktarı düşüktür, hem de özellikle kırsal kesimde, üretimin tümüyle sistemle bütünleştirilmesi yeni yeni tamamlanmaktadır. Bilindiği gibi kişi başına milli gelir 1200 dolar düzeyinde seyretmekte, sermaye birikimi istenen düzeylere ulaşmamaktadır. Üretim teknolojisi geridir, atıl ka-

pasite oranları çok yüksek, verimlilik düşüktür.

Üçüncü durak, ekonominin kapitalist biçimde yapılması, ta baştan tekelci biçimlerde olmuştur. Bunun hem iç hem de dış nedenleri vardır. Dış nedenlerin başında, emperyalizmin gittiği ülkelere kendi yapısını götürmesi, ülke içinde kuracağı ilişkiler bakımından, çok yönlü nedenlerle böyle bir yapıyı gerekli görmesi sayılabilir. İç nedenlerin başında da, ilk sermaye birikiminin zorlamayla ve selektif teşviklerle oluşturulmuş olması gelmektedir.

Bu son noktanın yolaçtığı bir diğer özellik de ülke ekonomisinde kamu kesiminin % 50'lere varan ağırlığıdır. Böylelikle devletle tekelci yapının içiçe geçmesi kolaylaşmaktadır.

'80'li yılların başında yapılan araştırmalara göre Türkiye imalat sanayiinde tekelleşme oranı genelde % 80'leri bulmaktadır. Makina imalatı tekelleşme oranının en yüksek, tekstil ise en düşük düzeyde olduğu sektörlerdir.

Egemen kapitalist sistemin sayılan özellikleri nedeniyle; ülkede kapitalist sermaye birikimi sürecinin ivdi ve büyük gereksinimleri nedeniyle sömürü oranları yüksek tutulmaya çalışılmakta, bu da çelişkileri keskinleştirmekte, kapitalist gelişme istikrara kavuşamaması olduğu için egemen sınıf içinde hareketlilik yüksek düzeyde sürmekte, sermayenin merkezileşmesi sürecinin boyutları gelir dağılımı makasını aşmakta, bunun aracı olarak da enflasyon oranları çok yüksek gerçekleşmektedir.

Bu sistemsel özellikler bazında, sınıfların karşılıklı yer almasına baktığımızda ne görüyoruz?

B- EGEMEN SINIF

Egemen üretim biçiminin doğal sonucu olarak, burjuvazi ülkenin egemen sınıfıdır.

Sistemin bütünsel çıkarları sözkonusu olduğunda bir bütün olarak hareket etme özelliği ağır bassa da, burjuvazi, kapitalizmin tarihinin her döneminde ve egemen olduğu her ülkede olduğu gibi, bugün ve ülkemizde de iç bölünmeler taşımaktadır.

Bu iç bölünmelerde kapitalizmin genel gelişme özelliklerinin yanısıra, ülke kapitalizminin özgün yanları da etkin olmaktadır.

Bu çifte etkileşim sonucunda, bugün ortaya çıkmış bulanık tablo şöyle özetlenebilir:

Burjuvazinin en üst kesimini oluşturan katman, bugün hem tüm sınıfı yönlendiren, hem de ona egemen olan, sınıf egemenliğinin temsilciliğini üstlenen katmandır. Burjuvazinin en iyi örgütlenmiş kesimini oluşturan bu katman, üretimin ana kanallarını elde tutmakta, üretim değeri bakımından sanayi üretiminin % 85'lere varan bölümünü denetlemektedir. Bu kesimin kimi ortak özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Devletle sıkı ve organik ilişkileri vardır. Bir yandan önemli devlet kadrolarını içine almak faaliyeti sürdürürken, bir yandan en has kadrolarını devletin en üst organlarına yerleştirmektedirler. Bu ilişkiler sonucu; ülkede yaratılan değer yeniden paylaşılması aracı olan bütçe de, hem de diğer muafiyet, teşvik, destekleme araçlarında etkin olabilmektedirler.

- Ülke ekonomisi içinde tekelci konumlara sahiptirler. İster hammadde ister de üretilen mallar konusunda, yani gidiler ve çıktılar bazında fiyat dayatma olanakları vardır. Böylelikle de tüm ekonomide yaratılan artı-değerden ek bir pay alabilmektedirler.

- Emperyalizmin işbirlikçisi-ortağı konumundadırlar. Onun çıkarlarını ülke içinde savunup kârlarının gerçekleşmesini gözetirler. Bu ortaklık onlara ek bir güç sağlar.

- Ticaret sanayi ve finans alanındaki faaliyetleri tek bir bünyede birleştirmektedirler. Bu birliktelik içinde finans alanının oynadığı rol giderek öne çıkmaktadır.

Tüm bu özelliklerden hareket edilerek, bu kesimin "finans oligarşisi" olarak adlandırılması uygun olacaktır. Ancak finans oligarşisi kapsamına girdikleri tartışılmaz ölçüde açık olan kimi sermaye gruplarının, Türkiye kapitalizminin dönemsel yönelimlerden eşitsiz fayda sağladıkları, hatta zaman zaman gördükleri söylenebilir. Örneğin ihracata yönelik politikalara, dış rekabet gücü zayıf, iç pazara göre yapılanmış sektörleri denetiminde tutan bir kesimin lehine olmamıştır. Finans oligarşisinin dışındaki burjuva katmanlar, mutlak bir bütünlük göstermeseler de, ekonomi içinde tuttukları yer ve üstlendikleri işler bakımından, buna bağlı olarak da, nesnel çıkarları açısından tek bir grupta toplanabilirler. Bu grubun kimi özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Devlet olanaklarından yeteri kadar yararlanamamaktadırlar. Teşvik, vb. gibi olanaklara ulaşamamak-

tadırlar.

- Tekelci yapılanma nedeniyle, üretilmesini organize ettikleri artı-değerin bir bölümünü finans oligarşisine, dolaylı olarak da emperyalizme kaptırmaktadırlar.

- Üretimleri; hammadde, pazarlama, teknoloji, makina teçhizat ve kredi bakımından, aynı tekelci yapılanma sonucu devlete ve finans oligarşisine bağımlıdır.

- Tekstil ve tarıma dayalı sanayi dışında daha çok tekellere bağlı yan sanayi olarak çalıştıklarından, finans oligarşisinin egemenliğindeki mevcut yapının sarılması, bu kesimler için de tehlike oluşturmaktadır.

- Daha çok küçük ve orta işletme sahibi olduklarından, işyerlerinde sendikal mücadele düzeyi düşük, işçi hakları azdır. Sermaye birikimi yetersizliği de gelip buna eklendiğinde, ilkel ve vahşi bir sömürünün sürdürücüsü olarak belirirler.

- Finans oligarşisine bağımlılıkları yüzünden anti-emperyalist ya da ulusal bir özelliklerinden sözedilemez.

Anılan bu özellikleri nedeniyle burjuvazinin bu kesimi, orta burjuvazi, ya da tekel-dışı burjuvazi olarak adlandırılabilir.

C- EMEKÇİLER

1- İşçi sınıfı ve ücretliler

Resmi istatistiklere göre, sayıları 5 milyonu geçen, işsizlerle ve yurtdışındaki işçilerle birlikte 10 milyona yaklaşan işçiler, ülke emekçileri içinde hem nicelik hem nitelik ve hem de örgütlenme-mücadele deneyimleriyle en dinamik sınıfı oluşturmaktadırlar.

Üretim süreci içindeki konumları ve buna bağlı olarak bilinen nesnel özellikleri nedeniyle, doğrudan ve tek çıkarları sosyalizmin kurulmasındadır.

Günümüz koşullarında ülkemizde de işçi sınıfının sınırları genişlemektedir. Yüksek devlet görevlileri, yüksek rütbeli subaylar ve kimi üst düzey yöneticiler dışında, ücretlilerin konumları ve çıkarları giderek işçi sınıfınıninkilerle örtüşmektedir. İletişimin, hizmetler alanı ve büro çalışmalarının ekonomi içindeki yerinin genişlemesi ve bu sektörlerde istihdam edilen emekçi sayısının artması iki yanlı bir etki yaratmaktadır. Bir yandan eğitim düzeyi yüksek, bilimin bir üretim aracı niteliği taşıdığı alanlardan gelen unsurlar sınıfın yalnızca nicelik olarak değil, genel bilgi düzeyiyle gelişmesi-

ni sağlıyor. Öte yandan da sınıf, küçük-burjuva bilinç unsurlarının etkisine daha da açık hale gelmekte, homojenliği azalmaktadır.

Bu durum, işçi sınıfının sınırları, biçimlenişi ve iç bölünmüşlükleriyle ilgili, çağa uygun bir analiz çalışmasını önümüze görev olarak koymaktadır.

İşçi sınıfımız önemli bir sendikal deneyime sahip olmakla birlikte bir siyasi mücadele geleneği oluşturabilmiş değildir. Sosyalist hareketin ideolojik, siyasi, örgütsel etkinliği, sınıfın üzerindeki burjuva hegemonyasının yanında zayıf kalmaktadır. Sosyalizm ile işçi sınıfı arasındaki kopukluk, proletaryanın öncü unsurlarının, sınıfın tarihsel misyonunu kavramış ve kendilerini bir öncü partide ifade etmiş olmamalarında da kendini göstermektedir. Sınıf için sanayi protelaryası, bugün, en dinamik, öncü kesimdir. İşçi sınıfının çekirdeğini oluşturan bu kesim genellikle ikinci kuşak işçilerden oluşmakta, doğrudan maddi üretim içinde bulunduğu sönürü mekanizmasını daha net bir biçimde görebilmekte ve tek bir ortamda kalabalık gruplar halinde çalıştıkları, genellikle aynı bölgelerde, gecekonduarda yaşadıkları için kollektif tavır almaya daha yetenekli olmaktadır. Üstelik sınıfın bütününe olduğu gibi, bu kesimde de eğitim düzeyi yükselmekte, lise ya da sanat okulu çıkışlı işçilerin oranı artmaktadır. Dolayısıyla bu kesimin halen öncü rolünü oynaması için gerekli nesnel ve öznel koşullar mevcuttur.

2- Emekçi Ara Sınıflar

Genel olarak küçük, burjuvazi olarak adlandırılan bu kesimler ülkemizde nicel ve nitel açıdan önemli yere sahiptirler. Bu kesimleri daha fazla ayırtılandırmaya mutlaka ihtiyaç vardır:

a) Geleneksel küçük burjuvazi:

- Küçük üreticiler

- Esnaf ve zanaatkarlar

b) Bunlardan ayrı olarak, özellikle gelişen teknoloji ve bilginin taşıyıcılığına da üstlenen (mühendis, doktor, avukat, vb.) serbest meslek sahipleri.

c) Özel ve kamu sektörü orta düzey yöneticileri.

d) Kent yoksulları. Bu kesimin ayırdedici özellikleri:

- Tarımsal kesimden kente göçetmiş olmaları;

- Sanayi tarafından massedilememiş olmaları;

- İşsiz kalmaları ya da marjinal hizmet alanlarında istihdam olanağı bulmaları;

- Proletarya ile yaşam koşullarının son derece benzeşmesi, dolayısıyla proleter sınıf karakterine oldukça yaklaşımları.

Bu kesimlerin taşıdıkları tüm farklılıklara ve farklılaşma eğilimlerine karşın kimi ortak özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Uzun vadeli çıkarları nesnel olarak sosyalizmdir.

- Buna karşın, bilinç ve örgütlenme düzeyi bakımından toplumun en geri kesimidirler. Özellikle son yıllarda küçük burjuvazinin esnaf ve zanaatkarlar gibi geleneksel kesimleri arasında dinsel gericilik geniş yayılma alanı bulabilmiştir.

- Ekonomik faaliyet alanları nedeniyle, doğrudan tüketiciyle daha çok karşı karşıya olduklarından, her türlü toplu eylemleri günlük yaşam üzerinde doğrudan hissedilir etkiler yapmaktadır.

- Sayılan nedenlerle, ittifaklar politikasında önemli yer tutmaktadırlar.

D- TARIM

Tarım, kapitalizmin en geç girdiği ve ağır geliştiği alandır. Tarımda kapitalizm, eski üretim biçimlerini devrimci bir tarzda devirecek değil, tedrici adımlarla pre-kapitalist ilişkileri kendine bağlı kılarak ilerlemiştir. Bugün Türkiye tarımı girdi, pazar, teknoloji, sermaye, kredi ilişkileriyle kapitalizmle bütünleşmiş durumdadır. Ancak kapitalist tarımsal yapılaşmanın tam anlamıyla oturduğu da iddia edilemez. Genel anlamda bu alanda da kapitalizmin sınıfları, kapitalist çiftlik sahipleri ve tarım proletaryası boygöstermiştir. Ancak sınıfsal ayrışma ve toplumsal yapılanma halen sürmektedir. Kapitalist ilişkilerin görece olarak en az gelişmiş olduğu bölgelere yönelik olan Güneydoğu Anadolu Projesi, tarımın kapitalizme tam entegrasyonu yönünde önem taşımaktadır.

Sınıfsal tablo itibariyle Türkiye tarımı şu görüntüyü vermektedir:

a) Büyük toprak sahipleri - tarım kapitalistleri: Nicel olarak çok sınırlı olan bu sınıf işlenebilir toprakların önemli bir bölümünü kontrol etmektedir. Bu sınıf içinde feodal yanları önem taşıyan bir kesimle kapitalist çiftliklerde yapılanmış bir kesim ayırdedilebilirse de, genel iktisadi ilişkiler çerçevesinde bu iki öge bir bütünlük sunmaktadır.

b) Orta köylülük: Temel iktisadi ilişkisi artı-ürün üretimine ve ücretli işgücü sömürüsüne dayanır.

c) Yoksul köylülük: Kendi kendisine yeterli bir üretim düzeyinde olan, aile emeğine dayanan, geçici olarak tarım işçiliği de yapabilen, küçük toprak sahibi bu sınıf, Türkiye tarımında nicel olarak en yaygın sınıftır. Bu sınıf girdi, kredi, teknoloji vb. yönünden kapitalizmle bağımlıdır ve kapitalist sömürüye tabidirler.

d) Tarım proletaryası ve yarı-proletaryası: Topraksız ya da geçimlik düzeyin altında bir toprağa sahip bu kesim nicel olarak, tarım alanının ikinci büyük sınıfını oluşturur. Esas olarak kapitalist sömürüye tabidirler.

Tarım proletaryası ve yarı-proletaryası kentsel işçi sınıfının doğal müttefiki, bir parçası sayılmalıdır. Yoksul köylülük/küçük üreticiler ise dağınık yapıları, sınıf dayanışması gösterme koşullarının zayıflığı ve kendi iç farklılaşmalarının geniş bir alana yayılması nedenleriyle politizasyona çok yatkın değildirler.

Geleneksel yapıları nedeniyle gerici ideolojiler, bu sınıf içinde yaygındır. Ancak kapitalist sömürüyü yaşıyor olmaları ve Türkiye tarımında tuttukları yer, bu sınıfın işçi sınıfı için önemini artırmaktadır.

DEVİRİMCİ DEMOKRASİ ÜZERİNE

Orta Sınıf Hareketi Olarak Devrimci Demokrasi

Devrimci demokrasi burjuva demokratik devrimlerin tarihsel olarak yarım kalmasının sonucu olarak ortaya çıkan bir boşluğa doğmuştur. Burjuvazinin iktisadi alanda pre-kapitalist ilişkileri kararlı bir tarzda tasfiye etmek yerine, bu ilişkileri ve bu ilişkilerin temsilcisi sınıf ve tabakaları, toplumsal kurumları ve ideolojileri ile birlikte kendi sistemine bağlayarak kısmen yaşatması, nesnel olarak burjuva demokratik devrim hedef ve talepleri için bir alan açar. Ancak artık bu alanın burjuvazi ve onun siyasal temsilcilerince doldurulması olasılığı da kalmamıştır. Tarihsel olarak burjuvaziden kopan, onun terkettiği demokratik devrim görevlerine yönelik olarak hareketlenen devrimci demokrasinin, orta sınıfların varolan eşitsizliklere karşı geliştirdikleri bir tepki olduğu söylenebilir.

Ancak devrimci demokratik hareketlerin kapitalizmin bir dünya sistemi olduğu günümüzde tüm tepkilerini kapitalizmin öncesinden miras kalmış çeşitli geriliklere ve adaletsizliklere yöneltmeleri, bununla yetinmeleri de olanaksızdır. Devrimci demokrasi burjuva devrimlerinin eksikliklerini kapatmak biçiminde tanımlanabilecek nesnel bir zemine oturmasına karşın, burjuvazinin düzenini de kısmen hedef alan yönelimlere girmeye açıktır. İdeolojik ve programatik açılardan sağlam bir anti-kapitalizme dönüşmesi olanaksız olmakla birlikte, devrimci demokrasi düzen dışı dinamikler barındırmaksızın da varolamayacaktır. Bu düzen dışı eğilimler çoğu zaman romantizm ve ütopyizmin damgasını taşıyan bir isyancılık görüntüsü kazanırlar.

Sınıfsal açıdan bakıldığında devrimci demokrasinin de her orta sınıf hareketinin taşıdığı zaafardan bahışık kalamayacağı saptanmalıdır. Modern kapitalist toplumun iki temel sınıfı, burjuvazi ve proletarya arasında duran diğer toplumsal kesimler bu iki ana güçten birine ya da diğerlerine yakınlaşmak durumunda dırlar. Devrimci demokrasinin proletarya hareketine yakınlaşacağı, yoksa düzen içi kimi statükolara mı oturacağı modern toplumun sınıfları arasındaki mücadelenin belirleyeceği bir sonuçtur.

O halde devrimci demokrasi ilk önce proleter hareketin ve sosyalizmin bir hitap alanı olarak önem kazanmaktadır. Marksizmin ve işçi sınıfı sosyalizminin

oldukça önemli roller oynadıkları, güçlerini tarihsel olarak kanıtladıkları bir çağda, burjuva düzeninin tüm eleştirilenleri gibi devrimci demokrasinin de sosyalizmin ideolojisinden ve söyleminden etkilenmesi, sosyalizmin çekim alanına girmesi kaçınılmaz olmuştur. Devrimci demokrasi, işçi sınıfının tarih sahnesine kendisi için bir sınıf olarak çıktığı ve hele sosyalizmin kapitalizmin alternatifi olduğunu tarihsel olarak kanıtladığı günden beri kendisini sosyalizme referansla tanımlamak zorunda bulmuştur.

Bu ilişkiden sosyalizmin bir kazancı kadrolar düzeyindedir. Bir hitap alanı olan devrimci demokrasi sosyalist hareket için doğal olarak bir kadro kaynağıdır. İkincisi de içinde bulunulan toplumun özgün koşulları çerçevesinde güçlü bir siyasal harekete dönüşmesi durumunda, devrimci demokrasi sosyalist işçi hareketinin doğal müttefiki kimliğini kazanır.

Devrimci demokrasi düzen dışı yönelimi güçlendikçe kendisini ideolojik ve programatik açılardan kapitalizm karşısında daha net olarak tarif etmek ihtiyacını duyacaktır. 19. yüzyılda bu ihtiyacını ütopyik sosyalizm geleneğinden ya da Marksizmden karşılamak tercihleri ortaya çıkmıştı. 20.yüzyılda ise devrimci demokrasinin teori kaynağı olarak Marksizm dışı kanalları oldukça daraldı. Bunda sosyalizmin dünya çapındaki prestiji ve etkinliğinin payını önemsemek gerekir. Ancak bu durumda da devrimci demokrasi çoğu zaman Marksizm içi bir tartışmacı olarak kendini ifade eder oldu.

Teorik aralık açısından soruna yaklaşıldığında, devrimci demokrasinin kendisine özgü orta sınıf tepkilerini, geçmişe özlem duymaya dayanan eğilimlerini, sınıfsal bir perspektife yabancı popülist özünü Marksizmin içine taşıması ciddi bir tehlike sayılmalıdır. Böyle bir durumda artık tek taraflı olarak sosyalizmin devrimci demokrasiyi etkisi altına aldığından söz etmek mümkün olmamakta, bizzat devrimci demokrat motiflerin işçi sınıfı sosyalizmine sızması gündeme gelmektedir. Marksizm dışsal bir muhatapla tartışma konumundan çıkmaktadır. Gerek dünya üzerinde, örneğin Çin ve kimi diğer Üçüncü dünya devrimlerinin, Latin Amerika devrimci hareketlerinin, işçi sınıfı hareketinin görelî durgun olduğu koşullarda yükselen Avrupa'nın gençlik eylemliliklerinin, gerekse Türkiye'de hem özgün-yerel hem de bu aynı uluslararası kaynak-

lardan beslenerek, yukarıda sözü edilene benzer gelişmeler yaşanmıştır.

Türkiye'de Devrimci Demokrasi

Devrimci demokrasi Türkiye'de kendisini asli olarak gençlik hareketinde dışa vurmuştur. Kapitalizmin oldukça az gelişmiş olduğu ülkelerde ordu içerisinde şekillenebilen devrimci demokratizm Türkiye için söz konusu değildir. Yine küçük burjuvazi ile orta ve yoksul köylülüğün devrimci demokrat niteliklere bürünmesi Türkiye'de ancak dönemsel olarak yaşanabilmiş, kalıcı özellikler halini alamamıştır.

Devrimci demokrat hareket ülkemizde şu özellikleriyle karakterize olagelmıştır: * Mücadele biçimlerinde romantik bir radikalizm, ki devrimci demokrasinin bu genel özelliği hareketin öncelikle gençlik içerisinde etkinlik kazanmasını da açıklayan önemli bir faktör olmuştur;

* sınıf kavramının yerini "halk", sömürü kategorisinin yerini "ezilme"nin aldığı bir politika kavrayışı;

* siyasi mücadele aracı olarak partinin rolünün kavranamaması ve bu boşluğun örgüt nosyonunun zayıflatıldığı bir "hareketlilik" ile doldurulması;

* reel sosyalizme ve sosyalizmin diğer tarihsel kazanımlarına mesafeli bir konumlanış.

Bu özellikleri yanyana konulduğunda devrimci demokrat hareketin taşıdığı kimi iç çelişkiler de açıklik kazanmaktadır:

* Devrimci demokrasi bir yandan mücadele biçimlerinde radikal tercihler yaparken, öte yandan ideolojik gerilikleri nedeniyle burjuvazinin şu ya da bu kesimine ilerici misyonlar tanıma eğilimini barındırmıştır.

* Siyasi mücadelenin kendi yasallıklarına bağlı olarak reel sosyalizme ve sosyalizmin sınıf ve parti gibi belirleyici kategorilerine yakınlaşma dinamiği göstermiş, ancak öte yandan kendi konumuna teorik açıklık ve tutarlılık kazandırma çabasına her yönünde yeni solcu arayışlara kapılmıştır.

Bu özelliklerinin ayrıntılı tartışılmasını bir yana bırakarak, devrimci sosyalizm ile devrimci demokrasinin Türkiye'deki ilişkilerinin kimi temel çizgilerini ele almaya geçebiliriz.

Türkiye'de devrimci demokrat ve sosyalist hareket-

lerin özel iççelikleri, sosyalizmin kendisini -yukarıda söylenen gereklilik ile- "ayırarak" tanımlama ihtiyacını yakıcı olarak hissetmesine neden olmuştur. Ancak hareketin teorik ve pratik birikiminin yetersizliği bu ayrışmada eksikli, dahası tehlikeli sonuçlar yaratmıştır. Birincisi, sosyalizmin Türkiye'de kendisini sağlam teorik temellerde açıklama gücü gösterememesi, yine kendisini ayırıştırma ihtiyacı duyduğu devrimci demokrasiyle arasında bir gerginlik doğmasına neden olmuştur. Ayrışmanın ideolojik ve programatik özünden ziyade pratik görüngülerinin ön plana çıkması önemli bir zaaf oluşturur. 1960'ların sonundan başlayarak şekillenen ve '70'li yıllara damga vuran "revizyonizm-göşizm" karşılıklı konumlanışı iki hareketin sahip olmaları gereken sağlıklı bir ilişki tarzından çok uzaktır. Bu kutuplaşma, herşeyden önce sosyalizmin devrimci demokrasiyi etkileme, ona hitap edebilme gücünü eksiltmiştir.

Bu sonuca ulaşılmasında elbette tek etken sosyalist hareketin teorik zayıflığı değildir. İki hareketin de benzer bir toplumsal canlanması denetimleri altına almaya çalışıyor olmaları, bizzat kadro kaynaklarının büyük ölçüde çakışması vb. etkenler kaçınılmaz bir rekabet yaratmış, toplumsal politizasyonun giderek azaldığı koşullarda bu rekabet daha keskin biçimler kazanmıştır.

Oysa devrimci demokrasi tanımı gereği sosyalizme alternatif değildir. Yapılması gereken, sosyalizm cephesinden bakıldığında, programatik perspektif, hedef kitle ve çalışma biçim ve üslubunun devrimci demokrasinin kimi naif özelliklerinden arındırılması ve bu harekete uzun vadede yaratılacak bir mücadele ortaklığı amacının rahathığıyla yaklaşabilmek olmalıdır. Bu yaklaşım, ne devrimci demokrasiyi "etkilenmesi gereken" bir kütle olmaktan çıkarır, ne bu hareketin aşağılanması anlamına gelir, ne de onun kimi son derece değerli özelliklerinin de terkedilmesini salık vermek olur. Tüm bu öğeler geçmişte karşılıklı bakışlarda yer etmiştir. İki tarafta birbirini anlamayan ve dinlemeyen, birbirlerini küçük gören, karşılıklı olumlu özellikleri de dahil olmak üzere "reddeden" eğilimler geliştirmiştir.

Son On Yılın Gündemi

1980'lerde solun bütününde bir dizi arayışın yaşan-

masına tanık olundu. Devrimci demokrasi de bu arayışları birçok çeşidiyle ve yoğun olarak yaşamıştır. Sonuçta bugün kimi kesimleriyle devrimci sosyalizme yakınlaşan, kimi kesimleriyle dejenere olmaya yüz tutmuş, kimi kesimleriyle de devrimci demokrasinin klasik kimlik özelliklerini edinen bir hareket ortaya çıkmıştır.

Öncelikle bu arayışın yaşandığı ortamın temel karakteristiklerini hatırlatmakta yarar var:

* Sosyalist hareketin kendisi de benzeri arayışlar içinde, dahası bir kimlik bunalımının içindeydi;

* reel sosyalizm ve uluslararası sosyalist hareket önce kendi sorunlarına kapanma, ardından bir gerileme dönemine girdi; dolayısıyla devrimci demokrasi üzerinde böylesi pratik bir çekim gücü de bulunmuyordu;

* devrimci demokrasi, geniş bir hareketlilik ortamından çıkıp aniden toplumsal durgunluk koşullarına girmişti; bu "hareket" içinde nefes almaya almış kadrolar için yıkıcı bir yalnızlık oldu;

* '80'li yılların ilk bölümünde sol-liberal, sivil toplumcu, ikinci yarısı da sınıflar üstü demokrasi beklentilerinin belirlediği entellektüel rüzgarlara tanık olundu.

Bunların toplam sonucu olarak devrimci demokrasi teoride liberalizm, anti-sovyetizm ve popülizmle, pratikte de çözümsüzlüklerle karşı karşıya kaldı. Ancak bu genel eğilimler, ciddi ölçekte kendi karşıt yorumcularını da yarattılar. Devrimci demokrasi içinden çeşitli kesimlerde işçi sınıfının rolüne yapılan güçlü vurgular, popülizm eleştirisi, demokratizm ve reformizme radikal karşı çıkışlar gözlemlenmeye başladı. Ancak bu radikal eğilim devrimci sosyalist yönelimlerini uvriyerizme, anti-liberal tepkisini son yılların gelişmelerinin katalizörlüğü altında reel sosyalizm düşmanlığına evriltmekte, sonuçta ortaya politika üretmekte ciddi bir atalet çıkmaktadır. Liberal-popülist dejenereasyona karşı bir diğer tepki eski söylemlerine sıkı sıkıya kendilerini bağlayan saf bir devrimci demokrasinin biçimlenmesi oldu. Bu sonuncu yönelim özel olarak pratik faaliyet anlamında kendisine belirli çıkış kanalları yaratabilenler arasında geçerlilik kazanabilmiştir. İçerisinde nefes alıp verebileceği bir hareketliliğe kavuşan devrimci demokrasi kendi "özüne" daha rahat dönebilmektedir.

Bugün devrimci demokrasinin çeşitli arayışlarında kendini bulamayan ve bulması da mümkün olmayan, kayda değer bir nicelik ve nitelikte bir insan malzemesi

si çıkmıştır. Bu topluluğun nitel önemi mücadeleciliğini hâlâ diri tutmasındadır. Bu insanlar, eski tip devrimci demokratinin sığınağına dönememektedirler; liberalizme tepkileriyle bir diğer yol ayrımını geçmişlerdir; politika üretimsizliğini en azından sezgisel olarak ayırdetmekte ve kimi yönelişlerden uzak durmaktadırlar. Yollarını bekleyen en büyük tehlike ise kendilerini siyasi aktivite içine çekmeye muktedir bir anlamlı örgütlülüğün yaratılamaması ya da daha fazla gecikmesi koşullarında mücadeleciliklerinden birşeyler yitirmeleridir. Bu kesimlere partili mücadelenin olanakları anlatılabilir ve anlatılmalıdır. "Goşizm-revizyonizm" kutuplaşmasının sosyalizmin geleceği açısından ilk önce yaratacağı kayıp bu insan malzemesine ilişkindir.

Türkiye'de aslında bu kesimin bugün "devrimci demokrasi" olarak adlandırılması bile bir hata payı içermektedir. Devrimci demokrasi yukarıda sıralanan arayışlardan tatmin bulamayanların ancak kökenlerinde kalan bir niteliktir. Kökendeki devrimci demokratinin zorunlu biçimde olumsuz bir özellik olarak yorumlanması ise mümkün değildir. Partili mücadeleyi önlerine koyan devrimci sosyalistler, devrimci demokrasi ve bu kökenli insan malzemesine ilişkin beklentilerini geçmiş mücadele koşullarının özgün ve olumsuz etkilerinden gelen yargılardan arındırarak formüle etmeleri gerekmektedir.

Birincisi ve en günceli, son sözünü ettiğimiz, partili mücadelenin içine çekilmesi gereken insan malzemesine hitap edebilmektir. Bunun araçları yaratılmalıdır. İkincisi, bir partili faaliyetin kendisini devrimci demokrat aktivizme alternatif değil, uzun vadeli bir yol ortağı olarak görmesi, devrimci demokrat harekete de bunu anlatmaya çalışması gerekir. Üçüncüsü, bu gerçekleştirilebildiği ölçüde sosyalizm devrimci demokrasi üzerinde bir çekim merkezi haline de gelebilecektir. Tüm bunların önkoşulu sosyalizmin kendi kimliğini devrimci demokrasiden bağımsız biçimde tanımlayabilmesidir. Bunu gerçekleştirmek için gerekli "ham madde"nin ülkemiz sosyalistlerinde esas olarak mevcut olduğunu, bu birikime sahip olduğumuzu düşünüyoruz. Eksiklik sosyalizmin güncel sorunlarına Türkiye toprağında ve bir genel siyasi mücadele içinde çözümler getirilmesinde, bu anlamda Marksizmin Türkiye koşullarında yeniden üretilmesindedir.

REFORMİZM VE DEVRİMCİ SOSYALİZM

Sol harekette son yılların reformist eğilimlerinin kökenlerini üç kaynaktan bulmak mümkündür. Birincisi, geçmişten gelen sağ yorumcuların 1980 sonrasında, özel olarak 1983 ile birlikte, sol liberalizm ya da sivil toplumculuk biçiminde yaygınlaşmasıdır. Dünya kapitalizminin liberalizm ve serbest pazar söylemi yalnız Türkiye’de değil batının aydınlarında da etkili olmuştur. Türkiye buna ek olarak içeride bir "demokratikleşme-liberalleşme" demagojisini de teneffüs ediyordu. Kuşkusuz solcu aydınların bu liberal yöneliminde 12 Eylül ile birlikte devrimciliğinin üzerine serpilen ölü toprağının da payı vardı. Bu dalganın 1986-87’lerde esas olarak söndüğü söylenebilir. Ama zihinlerde bir tortu bırakmadığı da iddia edilemez. Ulusal konsensus, ulusal mutabakat kavramları 1983-85 döneminin mirasıdır.

İkinci kaynak sosyalist hareketin eski mücadele biçimlerinin, kalıplarının tekrarıyla kendisine bir siyasi kitlesel açılım kanalı yaratamayacağı saptamasıdır. Devrimci politikaların kalıplar olmadığı, yeniden üretimlerinin gerçek bir sorun oluşturduğu doğrudur; ama bu noktadan yola çıkarak, yeniden üretimin sağlanamamasından inkârcılık türetilmesi sağlıklı bir savunma refleksinden ibarettir. Oysa tersine, "gelişme" ancak ve ancak geçmiş birikimlerin üzerinde yükselecek sağlanabilir. Sorun geçmişi aşmak olmalıdır. Inkârcılığın, 12 Eylül yenilgisinin de, '80’li yılların çıkışsızlığının da faturasını çarçabuk Marksizme Leninizme çıkartmaları kolaycılık olarak görülmelidir.

Üçüncü ve varolan eğilimleri mantıksal sonuçlarından öte ifrada götüren kaynak ise, bizce, glasnost süreci ya da "yeni politik düşünce"dir. SBKP’nin sınıf uzlaşmacı tezlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, Türkiye’deki TBKP ve benzerleri de kendilerine evrensel bir teorik temel ya da sistem bulduklarını sanmışlardır. Sovyet tezleri Türkiye’nin tembel reformizmini bir "yeniden üretim" sorunundan kurtarmış, işini tercüme yoluyla halletmesine olanak vermiştir... Kuşkusuz bu tembelliğin arkasında Türkiye geleneksel çözümünün geçmiş enternasyonalizm anlayışının daki ciddi yanlışlar yatıyor.

Reformizmin Türkiye’de kazandığı bir özelliğin altı çizilmelidir. Reformizm Türkiye’de, bu ülkede olup bitenleri, sınıfmücadelelerini açıklayabilmek ve bir anlamlı kitleye hitap edebilmek, bu kitle için çekim merkezi olabilmek yeteneğinde, gücünde değildir.

Bunun sağlanabilmesi, işçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin kapitalizmin sağladığı refah ile hareketleştirilebilmelerini, ulusal sorunun demokratik bir çözümünün az da olsa ihtimal dahilinde görünmesini vb. ön gerektirir. Oysa Türkiye’de devlet kendisini idame ettirirken esas olarak zor aygıtlarını temel alır. Kapitalizm bu ülkenin emekçilerine, üst düzey yöneticiler dışında, tatminkâr bir yaşam düzeyi sunamaz... Bu ögelerin kimilerinin elde edilebilir olduğu bir toplumda reformizm .ir siyasal hareket üretebilir. Ama bu Türkiye’de olanaksızdır.

Türkiye’de bu denli boyutlu sorunlara ve temel tartışmalara gelmeden şu söylenebilir: İşçi sınıfı en sıradan sendikal hak mücadelesinde, kitleler en basit demokratik taleplerinde burjuvazinin sınıf tavrıyla ve devletin baskıcı yüzüyle karşı karşıya geliyorsa, Türkiye’nin sosyal demokrasisi, kendisine sosyal-demokrat bir reformizm alanı bile bulamıyorsa, sosyalizmin reformist bir versiyonu için "boşluk" yok demektir.

Ancak tüm bunlardan bugün TBKP ya da SBP çevresindeki kadro öbeklerine yaklaşımımıza ilişkin bir önemli sonuç çıkar: Bu kesimdeki insan niceliği sol hareketin toplamı düşünüldüğünde hiç de az değildir; yine sol hareketin toplam ilişkileri düşünüldüğünde bu kesimin sınıfla ilişkileri de azımsanmamalıdır. Ama eğer reformizmin Türkiye’de dolduracağı bir boşluk bulunmadığı yolundaki saptamamız doğru ise, bu insan malzemesi de, bu ilişkiler ağı da "reformizmin insan malzemesi" ve "reformizmin ilişkileri" olamaz. Bugünkü görüntünün düzeltilmeye ihtiyacı vardır. Ve şu anki çarpıklıkta devrimci sosyalizmin, deyim yerindeyse, rüştünü ispat edememiş olmasının payını görmemiz gerekir.

Elbette reformizmin kendine has bir insan malzemesi mevcut. Geçmiş mücadelelerden yıpranmışlığı, son yılların üretimsizliğini, liberalizmin akıl çelciliğini ve kişiliksiz tekrarcılığı içselleştirmiş olanlar vardır. Tüm bu özelliklerin yanına eklenen bir diğeri "ne olursa olsun "partili mücadele"dir. Daha geniş bir sosyalist kadrolar öbeğinde etkili ve, akıl karışıklığı ya da

ÇAĞRI

olup biteni açıklayamamaktan öte de, belki de belirleyici olan bu ögedir.

Partili mücadele kavrayışı çağdaş reformizmin elinde dejenere olmaktadır. Birincisi, bu parti iktidarı hedef almayan bir örgütlenme olarak tasarlanmıştır. Buna bizim bildiğimiz, "lobicilik" denilir ve aracı da dernekler vb.dir. İktidar perspektifi olmayan bir örgüte parti denilemez.

İkincisi, partiler belirli sınıfları temel ve hedef kitle alırlar. Sosyalizmin de tercihi bellidir. Reformizm "sınıflar ötesi" yaklaşımlarıyla "parti"yi dejenere etmektedir.

Üçüncüsü, bugün reformizme damgasını vuracak olan, yukarıda değindiğimiz gibi, politika üretimsizliği olacaktır. Sol için, partili mücadeleyi yakıcı kılan ihtiyaç karşılanamayacaktır.

Dördüncüsü, bu üretimsizlik sonucuna disiplin, program ve eylem birliği gibi organizasyonel konularda sergilenen laçkalıktan da varılacaktır.

Partili mücadele reformizmin elinden kayıyor. Devrimci sosyalizmin bu perspektifin içini somutta doldurması, Türkiye solunun şu an gündeminin en üstüne konulmalıdır.

Reformizm, sağ yönelişlerini mantıki sonuçlarına kadar götürerek sosyalizmin ve işçi sınıfının perspektif ve çıkarlarıyla arasındaki mesafeyi oldukça açmış bulunuyor. Bu mesafe "yapıcı" bir teorik tartışma ve "iletişim" olanağını tümenden yoketmiştir. Ortak tek bir kriter bulmak bile olanaksızdır. Ancak etkileme kanalları, eğer elde edilmesinde yarar umulan şeyler ise, şu bilinmelidir: Bugünkü uzaklığın azaltılmasının yolu karşı tarafın "değişmesi"yle sağlıklı kılınabilir. Bunun aracı da, tartışma vb. değil, politik güçtür. Devrimci sosyalist politika kendisini somut bir güce dönüştürdükçe başka hareketler üzerinde de bir çekim gücü oluşturacaktır.

Son olarak, Türkiye solunda geçmişte yaşanan gruplararası abartılı gerginliklerin, bugün ancak "erginleşmemiş" olanlar arasında görülebileceğine inanıyoruz. Pratik ve ideolojik alanlarda, etkileşim kanallarını sifıra indirgeyecek politikaların vereceği tek sonuç reformizme onun olmayan bir potansiyeli teslim etmek olacaktır. İşçi sınıfı sosyalizmi, devrimciliğini, sınıf perspektifini, yaratıcılığını, parti kavrayışını, olgunluğunu, eylem ve güç birliğine yatkınlığını pratik olarak kanıtlamak zorunda olduğunu bilerek gelişebilir.

Ülkemiz sosyalistlerinin birliğini sağlamak için çaba harcamayı sürdürmek devrimci bir görev olarak önümüzde duruyor. Birliğe giden yolda Yasal Devrimci bir Sosyalist İşçi Partisi'nin yaratılmasının önemli olanaklar sağlayacağına inanıyoruz. Aşağıdaki metin bu doğrultuda bir girişim için bir çerçeve önerisidir. Bu amacı genel hatlarıyla paylaşan tüm grup ve çevreleri, bağımsız sosyalistleri, görevin ancak ortak çabamızla gerçekleşebileceği bilinciyle, biraraya gelmeye çağırıyoruz, katkılarını bekliyoruz.

Reformizmden kendilerini ayırmış ve partili mücadelenin ihtiyacını hisseden ülkemiz sosyalistlerinin bu görevi başarmak için yeterli teorik-ideolojik-örgütsel birikime sahip olduklarına inanıyoruz.

BİRLİK İÇİN

Sosyalist hareketimizin bölünmüşlüğü, kitleleşmemiş olması, toplumsal sorunlara ve sosyalizmin sorunlarına teorik ve politik anlamda doyurucu çözümler getirememesi birlik sorununu daha da yakıcı kılmaktadır. Birlik sorunu ise, bizce ancak ve ancak işçi sınıfının Marksist-Leninist öncü partisinin yaratılması ile nihai çözüme kavuşabilir. Ne var ki, günümüzde sosyalist sistemde yaşanan sorunlar ve ülkemizdeki ideolojik-politik-örgütsel karmaşa, bugün bir hamlede böylesi bir öncü partinin yaratılabilmesini olanaksız kılmaktadır. Bu hedefe giden yolda öncelikle bugünkü dağınıklık ve marjinalliğin giderilmesi, sosyalizmin hızla yitirmekte olduğu prestijin korunması ve saldırılar karşısında mevzilerin savunulması, hitap alanının genişletilmesi ve hareketin toplumsal meşruiyetinin, bu anlamda yasallığın kitlelerin vicdanında kazanılması, sınıf mücadelesi içerisinde etkin bir özne olmayı amaçlayan birleşik yasal bir partinin yaratılmasını gerektirmektedir.

Öncü partinin yaratılması sürecinin unsurlarından biri olarak, bu işlevleri yerine getirmekte ihtiyaç duyduğumuz yasal devrimci partinin bileşenleri grup, çevre ve kişiler arasında tam bir ideolojik birlik araması da doğru olmayacaktır. Bu nedenle bir süreç boyunca partinin bileşenleri kendi örgütsel varlıklarını koruyabilirler. Ancak net bir programda birlik gereğinden vazgeçilmesi kesinlikle düşünülemez.

Hedef ve araçlarda yeterli mutabakata sahip olmak, birlik yönünde ilerleyebilmek için önkoşuldur. Bu nedenle ideolojik olarak birbirlerine yakın çevre ve kişilerin biraraya gelmeleri doğal ve gereklidir.

PROGRAM TARTIŞMASI

Birliğin örgütsel biçimi, buna giden yoldaki araç-

lar ve programatik bir ön çerçevede yakın saptamalarda bulunan çevreler, zaman yitirmeksizin bir yasal parti kuruluşuna yönelik çalışmaları birlikte başlatmalıdır. Bunun bir parçası olarak yürütülmesi gereken bir program tartışmasının ana başlıkları şöyle sıralanabilir:

1- Uluslararası durumun değerlendirilmesi ve sosyalist ülkelerdeki gelişmelere getirilecek açıklık.

2- Türkiye'nin sınıfsal yapısı, işçi sınıfının durumunun ortaya konulması ve mücadele dinamikleri.

3- Başta Ortadoğu olmak üzere, Türkiye'nin içerisinde yer aldığı bölgenin yapısı ve içerdiği devrimci dinamikler. Bunların Türkiye ile etkileşimi.

4- Türkiye işçi sınıfının kent ve kırdaki diğer toplumsal sınıf ve katmanlarla arasındaki çelişki ve çakışmalar. Partinin yürüteceği mücadele ve ittifak politikaları.

5- İşçi sınıfının çeşitli toplumsal muhalefet hareketleri ile ilişkisi: a) Partinin devrimci demokrasi ve reformizm,

- b) Kürt ulusal hareketi karşısındaki tutumu,
- c) Gençliğe dönük politikası,
- d) Barış-çevre-yeşil hareket karşısındaki tutumu,
- e) Sosyal-demokrasi,
- f) İslami harekete ilişkin politikası,
- g) Aydın çevrelerle ilişkileri ve izlenecek yol,
- h) Kadın hareketine ilişkin tutumu.

GENEL YAKLAŞIMLARIMIZ

Öngördüğümüz yasal partinin programatik zemini-ne ilişkin kimi ön saptamalarımızı şimdiden özetle sıralamakta yarar görüyoruz.

Dünya Boyutu

1- Reel sosyalizmin çözülüşüyle eşzamanlı olarak ve kendi içsel dinamiklerinin yanısıra bu olgudan da beslenerek emperyalizm askeri, politik ve ideolojik, çok yönlü bir saldırıya geçmiştir.

2- Yakın zamana kadar dünya devrimci süreci başta sosyalist sistem olmak üzere kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketleri ve ulusal kurtuluş hareketlerinden oluşuyordu. Bugün sosyalist sistemden sözetmek artık olanaklı değildir. Ulusal kurtuluş mücadeleleri için de sosyalist yöneliş çekiciliğini yitirecektir. Bu durumda kapitalizmin orta gelişkinlikte olduğu ülkeler ile Doğu Avrupa işçi sınıfı hareketlerinin devrimci rollerinin önümüzdeki dönemde yükselmesi öngörülebilir.

3- Tüm yaşananlara karşın 1917 Ekim Devrimi bugün de devrimci hareketlerin yoluna ışık tutmaya de-

vam etmektedir. Çağımızın "emperyalizm ve sosyalizme geçiş" çağı olma özelliği sürmektedir.

Bölgemiz:

1- Ortadoğu emperyalistler arası çatışmaların odaklandığı bir bölgedir. Ağır çelişkilerin yaşandığı bölgemizde sosyalist güçler bir çıkış şansı yakalayabilirler. Sosyalist hareketlerin bölgede önem kazanması durumunda ulusal kurtuluş hareketlerinin emperyalizme karşı mücadeleleri de yeni boyutlar kazanabilir.

2- Türkiye'nin sınıfsal dinamikleri ve politik gelişmeler bölge ile birlikte ele alınmak durumundadır. Bölgenin nicel ve nitel olarak en gelişkin işçi sınıfı olan Türkiye işçi sınıfının diğer işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerini etkilemesi ve müttefikler edinmesi mümkündür.

Türkiye Boyutu:

1- Türkiye, burjuva demokratik devrimini geç ve sancılı biçimde yaşamış orta gelişkinlikte kapitalist bir ülkedir.

2- Türkiye'de devrimci mücadelenin başını, tartışmasız, işçi sınıfımız çekecektir. Bağımsızlık, sosyalizm ve demokrasi mücadelesi ayrılmaz bir bütün oluştururlar. Bu mücadelenin önünde düzenin devrimci tarzda aşılması hedefi bulunmaktadır.

3- Türkiye kapitalizminin gerek yapısal, gerekse dönemsel olarak ülkedeki toplumsal muhalefeti ortadan kaldırma ve kendini istikrara kavuşturma şansı yoktur.

4- Bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesinde Türkiye işçi sınıfının temel müttefikleri tarım proletaryası, yoksul köylülük ve Kürt ulusal hareketidir. Parti, politikalarını bu ittifakları gerçek kılmayı gözeterek saptayacaktır.

Metin ÇULHAOĞLU

Turgut KOÇAK

Mehmet OĞUR

ARALIK 1990

SİYASET Aylık Gazetesi Özel Sayı:9 ŞUBAT 1991 Fiyatı: 500 .- TL. (KDV Dahil)

Sahibi : Metin ÇULHAOĞLU

Yazışma Adresi: Nöbethane Cad. Demirci İşhanı No:42/5 Sirkeci - İST.

Yazı İşleri Md. : Tunç TATOĞLU

Tel: 519 01 29

Baskı : Aydınlar Matbaacılık